

Přílohy

Příloha číslo 1 – ukázka logopedické intervence u žáků s tělesným postižením, metoda vyprávění

Zde je přeložená ukázka z knihy *Speech therapy for the physically handicapped* o tom, jak lze využít metodu vyprávění z logopedické intervence u žáků s tělesným postižením ze Spojených států amerických (Kalifornie): „*Kočka a koza šly přes řeku, dokud nedošly do zátoky, kde žily vily. Koza řekla: ‚Milé vily, dáte mi nějaké telecí maso?‘ Avšak vily řekly: ‚My nemáme telecí maso. Jdi pryč!‘* Poté řekla kočka: *‚Naše přítelkyně kráva nám tvrdila, že od vás dostaneme večeři.‘* Vily řekly: *‚Najděte krávu. Dá vám nějaké telecí maso.‘* Poté šly za krávou a řekly jí: *‚Jsme velmi hladoví. Dostaneme nějaké telecí maso?‘* Kráva odpověděla: *‚Zajděte za řezníkem. Jsem si jistá, že vám něco dá. Tak kočka a kráva už nemusely být hladoví“* (Stingfield Hawk, 1950, s. 94).

Žáci mají za úkol daný, původní anglický text přečíst jako jazykolam. Mají také za úkol vyslovovat jednotlivá slova: *jail* (vězení), *joke* (vtip), *Jill*, *Jack*, *Jew* (Žid), *joy* (radost), *jar* (sklenice), *jam* (marmeláda, džem), *John* (Stingfield Hawk, 1950).

Příloha č. 2 – Janské Lázně, Košumberk a Jedličkův ústav

Dětská léčebna Janské Lázně

Zdroj: Vlastní fotografie

Janské Lázně

Zdroj: Vlastní fotografie

Zřícenina hradu Košumberk, pod kterým se nachází Hamzova léčebna zaměřená na pohybové ústrojí

Zdroj: Vlastní fotografie

Zdroj: Vlastní fotografie

Jedličkův ústav v roce 1913

Zdroj: webové stránky Zdraví a medicína (Havlová, 2013)

Příloha číslo 3

Učební plán základní školy pro tělesně postižené Jedličkova ústavu v 80. letech 20. století podle knihy Péče o tělesně postižené dítě, sborník k 70. výročí založení Jedličkova ústavu, bez úpravy pro mentální postižení

Předmět:	Ročník	Ročník	Ročník	Ročník	Ročník	Ročník	Ročník	Ročník
Počet hodin:	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Český jazyk a literatura</i>	9	9	9	9	5	5	4	4
<i>Ruský jazyk</i>					4	3	3	3
<i>Prvouka</i>	2	2						
<i>Vlastivěda</i>			1	2				
<i>Dějepis</i>					2	2	2	2
<i>Občanská nauka</i>						1	1	1
<i>Zeměpis</i>					2	2	1	2
<i>Matematika</i>	4	5	5	5	5	5	5	5
<i>Přírodověda</i>			2	2				
<i>Přírodopis</i>					2	2	2	2
<i>Fyzika</i>						2	2	2
<i>Chemie</i>							2	2
<i>Hudební výchova a zpěv</i>	1	1	1	1	1		1	

<i>Výtvarná výchova</i>	1	1	2	2	2	2	1	1
<i>Psaní</i>		1	1					
<i>Pracovní vyučování</i>	2	2	2	2	3	3	3	3
<i>Tělesná a sportovní výchova</i>	1	1	1	1	1	1	1	1
<i>Povinně volitelný předmět</i>							2	2
<i>Dorozumívací dovednosti</i>	2	2	2	2	2	2	2	2
<i>Nepovinné předměty</i>	1	1	1	1	2	2	2	2
<i>Zájmové kroužky (Titzl, 1987, s. 83) ⁵</i>	0	0	2	2	2	2	2	2

⁵ Čísla v tabulce představují počet vyučovaných hodin v jednotlivých třídách za týden v 80. letech 20. století. Prázdná pole znamenají, že se daný předmět v ročníku nevyučoval. Stejně časové dotace předmětů jsou barevně rozlišené.

Výtvarné a pracovní činnosti	1+ 1	2	2	2					
Výtvarná výchova						2	2	1	1
Pracovní činnosti						1	1	1	0+ 1
Práce s počítačem	0+ 1	0+ 1	0+ 1	0+ 1	1	0+ 1	0+ 1	0+ 1	1
Pohybové činnosti	2+ 1	2+ (1)	2+ (1)	2+ (1)	2+1	2	2	2	2
Volitelné předměty						0+1	0+1	0+1	0+3
Další jazyk							0+2	0+2	0+2
Ergoterapie (ŠVP JÚŠ, 2018) ⁶	1	1	1	+1	+1				

⁶ Čísla v tabulce představují počet vyučovaných hodin v jednotlivých třídách za týden v roce 2018. Prázdná pole znamenají, že se daný předmět v ročníku nevyučoval. Stejně časové dotace předmětů jsou barevně rozlišené.

Příloha číslo 5 – Rozhovory

Rozhovor č. 1

1) Jaké předměty vyučujete?

Tělocvik. Ještě vyučuji matematiku a občanskou výchovu tento rok.

2) V jakých třídách vyučujete?

Praktická škola, 8. třída, 4. třída, keramici 1. ročník, keramici 2. ročník, keramici 3. ročník a knihařské práce 3. ročník.

3) Jak dlouho zde pracujete?

8 let

4) Jakým způsobem motivujete žáky?

Pracovat tak, aby žáci neusnuli při hodině, něco zajímavého.

5) Jaký způsob výuky využíváte nejčastěji?

Nejvíce se u nás využívá individuální práce. Každý je na tom jinak. Práce ve skupinách je jen minimálně.

6) Podle čeho vybíráte vhodnou metodu a obsah vyučování?

Vždy podle toho, jak na tom žáci jsou. Je to individuální přístup, podle toho se to vyvíjí.

7) Jakým způsobem organizujete činnost žáků ve třídě z prostorového i časového hlediska, bývá průběh hodiny něčím narušený (odchody žáků ze třídy)?

Někdy odcházejí na různé terapie. Když přijde do třídy cizí osoba, tak je průběh hodiny narušený, protože se jejich pozornost samozřejmě snižuje. Záleží na tom, jak to přijde, organizaci nějakým způsobem neřeším.

8) Kolik času vám zabere příprava na hodiny, jak se na hodiny připravujete?

Jelikož učím tělocviky, tam toho moc není. Ostatní předměty učím několikátý rok, přípravy tam mám. Přípravy dělám, ale není to tak dramatické.

9) Jak vypadá vaše spolupráce s rodiči, případně s odborníky? Jaké problémy se řeší nejčastěji?

Zajímavě, s některými je to bez problémů, s některými ne. Řeší se fungování chodu a organizace zařízení. Spolupracujeme s psychologem, fyzioterapeutem, ergoterapeutkou.

10) Jakým způsobem žáky nejčastěji hodnotíte?

Známkami.

11) Jaké didaktické a kompenzační pomůcky využíváte nejčastěji?

Kalkulačky, počítadla apod.

12) Jakých mimoškolních a školních aktivit se účastníte?

Každý měsíc se snažíme někam jezdit. Jezdíme do muzeí, někam ven, když je pěkně, mimoškolních aktivit tolik ne.

13) Co podle vašeho názoru potřebují žáci s tělesným či souběžným postižením více vadami ve výuce? V čem je potřeba je nejvíce podpořit?

Je to hodně individuální, podpořit v motivaci, sebedůvěře, všichni. Málokdo si tady věří, že vůbec něco řekne. Radši mlčí, protože má strach, že to řekne špatně. Potřebují motivaci na hodinu a sebedůvěru.

14) Jaký přínos má podle vašeho názoru Jedličkův ústav pro žáky základní školy?

Je tady fyzioterapie, ergoterapie. Je to komplexní a žáci tu mají všechno v jednom. Žáci chodí na terapie, dostanou vzdělání. Rodiče nemusí s žáky někam dojíždět, cvičí se tady s nimi. To je největší přínos.

15) Co by se podle vašeho názoru mohlo zlepšit ohledně poskytované podpory žákům, pedagogům a dalším zaměstnancům celkově?

Péče je dostatečná, možná víc tabletů. Co se týče pedagogů, tak lepší finanční ohodnocení.

Rozhovor č. 2

1) Jaké předměty vyučujete?

Dílnu. Pracovní činnosti.

2) V jakých třídách vyučujete? Jak probíhá chod dílen?

Vyučuji celou základní školu. Máme keramickou, textilní, košíkářskou dílnu a dřevařskou dílnu. Po čtvrt roce se žáci v dílnách střídají.

3) Jak dlouho zde pracujete?

18 let.

4) Jakým způsobem motivujete žáky?

U každého jinak, různě.

5) Jaký způsob výuky využíváte nejčastěji?

Individuální výuku.

6) Podle čeho vybíráte vhodnou metodu a obsah vyučování?

Podle konkrétních potřeb žáků.

7) Jakým způsobem organizujete činnost žáků ve třídě z prostorového i časového hlediska, bývá průběh hodiny něčím narušený (odchody žáků ze třídy)?

Jsou tady děti až dospělí, takže je organizace i přístup k nim individuální. Někdo si potřebuje ráno hrát, někdo potřebuje častější přestávky, někdo si mezitím hraje, prostě ten přístup je opravdu individuální. Někdy odchází dříve, protože mají různé terapie, ergoterapie.

8) Kolik času vám zabere příprava na hodiny, jak se na hodiny připravujete?

Občas mi příprava zabere nějaký čas, jsou to minimální věci. Dělán je většinou odpoledne, když tu děti nejsou.

9) Jak vypadá vaše spolupráce s rodiči, případně s odborníky? Jaké problémy se řeší nejčastěji?

Já konkrétně tolik s rodiči nespolupracuji, občas s ergoterapeuty. Řeší se sezení u stolu, kompenzační pomůcky.

10) Jakým způsobem žáky nejčastěji hodnotíte?

S žáky je paní učitelka, takže ta je hodnotí podle toho, co vidí.

11) Jaké didaktické a kompenzační pomůcky využíváte nejčastěji?

Nůžky, metr, tužka.

12) Jakých mimoškolních a školních aktivit se účastníte?

Přímo individuálně ne, ale jinak mám na starosti olympiádu pro děti se zdravotním postižením.

13) Co podle vašeho názoru potřebují žáci s tělesným či souběžným postižením více vadami ve výuce? V čem je potřeba je nejvíce podpořit?

Heslem naší školy je škola pro život. Mají potřebu se naučit samostatnosti, musí se naučit, že to budou mít v životě těžší.

14) Jaký přínos má podle vašeho názoru Jedličkův ústav pro žáky základní školy?

Veliký. Poskytuje mnoho věcí, které na jiných školách žáci nemají.

15) Co by se podle vašeho názoru mohlo zlepšit ohledně poskytované podpory žákům, pedagogům a dalším zaměstnancům celkově?

Nemá žádné návrhy.

Rozhovor č. 3

1) Jaké předměty vyučujete?

Cizí jazyk a přípravu kuchyně.

2) V jakých třídách vyučujete?

Na druhém stupni a přípravu pokrmů na střední škole v prvním, ve druhém a třetím ročníku.

3) Jak dlouho zde pracujete?

6 let.

4) Jakým způsobem motivujete žáky?

Při přípravě pokrmů je to zábavnější. Tam se pracuje se surovinami, s potravinami. Je to ze života. Při němčině je to v té učebnici barevně vyznačené a pak zařadíme občas nějaký dokument, nějaké hry v učebnicích, případně graficky zábavnou formou.

5) Jaký způsob výuky využíváte nejčastěji?

Snažím se to kombinovat. S každou třídou je práce jiná. Závisí to na počtu žáků, podle jejich specifických potřeb.

6) Podle čeho vybíráte vhodnou metodu a obsah vyučování?

Podle skladby třídy a podle náročnosti probírané látky, tématu, nebo konkrétní hodiny.

7) Jakým způsobem organizujete činnost žáků ve třídě z prostorového i časového hlediska, bývá průběh hodiny něčím narušený (odchody žáků ze třídy)?

Tak, aby jednotliví žáci dávali pozor, co říkají ti další, nebo dostanou samostatnou práci. Při německém jazyku je to takové specifické, kdežto při té Přípravě pokrmů tam je to takové jednodušší, protože tam zadáte činnost, která je odpovídající schopnostem a možnostem studenta, takže jeden krájí zeleninu, druhý míchá, třetí myje nádobí. Každý dělá individuálně nějakou tu činnost a zároveň všichni dohromady připravují jedno konkrétní jídlo. Ve třídě je maximálně pět žáků v jednom ročníku. Občas se stane, že někdo musí na toaletu. Pokud vstoupí do třídy návštěva, někdo si jde pro něco do ledničky, nebo se někdo přijde na něco zeptat, tak je to někdy vyruší, záleží na tom, jak se soustředí na danou činnost. Tady na druhém stupni je pozornost více narušovaná, hůř se obecně soustředí, kdežto u studentů na střední škole tam je to lepší, protože jsou zaujatí činností, kterou dělají, jsou na to za celé studium zvyklí.

8) Kolik času vám zabere příprava na hodiny, jak se na hodiny připravujete?

Mám písemnou přípravu, prostudovávám materiály, podle učebnice, potom vyhledávám na internetu recepty, metodiku. Tak dvě hodiny denně.

9) Jak vypadá vaše spolupráce s rodiči, případně s odborníky? Jaké problémy se řeší nejčastěji?

Při výuce s nimi nepřicházím do kontaktu, mimo výuku v pozici vychovatele. Tam řešíme aktuální odjezdy domů z důvodu nemoci, program, který nás čeká. Rodiče se ptají, co budeme dělat, jaký bude program činností, nebo něco specifického.

10) Jakým způsobem žáky nejčastěji hodnotíte?

Na vysvědčení známkuji stupnicí. Slovní hodnocení používám spíše ve výuce pouze slovně.

11) Jaké didaktické a kompenzační pomůcky využíváte nejčastěji?

Učebnice. Na přípravu pokrmů máme různé druhy učebnic. Z některých čerpáme různé části, celky. Studijní skupině je to ušité na míru a podle obtížnosti, co zvládnou. Na základní škole také. Při německém jazyce máme také učebnici, tabuli, slovníčky, prezentace na počítači. Při přípravě pokrmů je také nějaká ukázka. Předvedu to studentům. Tam je to hodně praktické, ale díváme se i na instruktážní videa. V prezentaci máme napsané postupy, které si čteme. Je to propojené.

12) Jakých mimoškolních a školních aktivit se účastníte?

Jezdíme na školy v přírodě, výlety, exkurze prakticky i teoreticky zaměřené. Na výchově jsou různé aktivity, kroužky. Probíhají v poledních hodinách. S kolegou máme kroužek vaření. Je tam výtvarný kroužek. Ve sportovním klubu jsou kroužky: sportovní atletika, hry, někdo chodí na bocciu podle toho, co kdo rád ze studentů dělá.

13) Co podle vašeho názoru potřebují žáci s tělesným či souběžným postižením více vadami ve výuce? V čem je potřeba je nejvíce podpořit?

Je to v té individualitě přistupovat ke každému. Každý má specifické potřeby jiné. Obecně je to o pohybu, mobilitě, samostatnosti, soběstačnosti. Bariéry, které jsou jinde v prostředí se snažíme eliminovat. Podle schopností a možností se snaží bariéry, které tady jsou, překonávat. Je zde kladen důraz na soběstačnost a samostatnost, aby si co nejvíce věcí na konci studia dokázali udělat sami, nebo zařídit, aby ve výuce dokázali říct svůj názor, projevit se. Když něco ve výuce zapomenou, aby se dokázali omluvit. Všeobecně samostatnost, soběstačnost, mobilita.

14) Jaký přínos má podle vašeho názoru Jedličkův ústav pro žáky základní školy?

V našem zařízení jsou terapie, které jsou návazné k tomu studiu. Primárně žáci a studenti fungují tak, že se chodí do školy nebo bydlí na intru a na to jsou navázané terapie, rehabilitace. Je tu systém ucelené komplexní péče. Komplexně tady dochází ke všem odborníkům, kteří tady pracují v týmech a poskytují péči. Je to v rámci rozvrhu, někdo to má po vyučování. Je to ušité na míru každému studentovi, nebo žákovi. Někdo potřebuje více terapií, fyzioterapie, ergoterapie, logopedie. Někdo potřebuje třeba jenom jedno z toho. Mají možnost tady získat návaznou péči se vzdáváním. Jsou tady jiné návazné služby. Různé organizace tady poskytují péči. Základem je, že při výuce mohou navštěvovat terapie.

15) Co by se podle vašeho názoru mohlo zlepšit ohledně poskytované podpory žákům, pedagogům a dalším zaměstnancům celkově?

Třeba finanční prostředky, aby se mohly pořídit nové pomůcky, aby se zařízení stále zlepšovalo tak, aby to odpovídalo moderním metodám, abychom mohli konkurovat i jiným zařízením, nabízet co nejlepší a nejprofesionálnější služby na péči.

Rozhovor č. 4

1) Jaké předměty vyučujete?

Český jazyk, matematiku, fyziku, přírodopis, dějepis, anglický jazyk. Letos vyučuji jen v jedné třídě. Všechny ostatní roky jsem vyučovala i v jiných třídách. Rozvrh je tak poskládaný, že většinou učitel vyučuje i jinde, ale letos, jak mají šestáci více hodin, tak se to poskládalo tak, že letos vyučuji jenom tady. Běžně ale vyučuji i v jiných třídách, kde letos supluji.

2) V jakých třídách vyučujete?

V 6. třídě.

3) Jak dlouho zde pracujete?

20 let.

4) Jakým způsobem motivujete žáky?

To je individuální. Žáci mají každý svou osobnost, takže na každého platí něco jiného. Je to samozřejmě dané tou pozitivní motivací formou nějaké pochvaly, odměny než formou té negativní motivace.

5) Jaký způsob výuky využíváte nejčastěji?

Individuální.

6) Podle čeho vybíráte vhodnou metodu a obsah vyučování?

Podle potřeb žáků. Žáci jsou velmi individuální, potřebují každý něco jiného, každý ve třídě pracuje podle jiného programu podle svých potřeb.

7) Jakým způsobem organizujete činnost žáků ve třídě z prostorového i časového hlediska, bývá průběh hodiny něčím narušený (odchody žáků ze třídy)?

Průběh hodiny bývá narušený odchodem žáků na fyzioterapii, logopedii, ergoterapii. Výuka je organizovaná individuálně společně s asistentem pedagoga.

8) Kolik času vám zabere příprava na hodiny, jak se na hodiny připravujete?

To je různé. My preferujeme, protože žáci mají i mentální postižení, výuku příkladem, hrou, osobními zkušenostmi. Takže ve školním roce máme školy v přírodě, výlety, exkurze, různé projekty, kterými se žáci naučí nejlíp, třeba pravěk jsme se naučili tak, že jsme si udělali výukový plakát, kreslili jsme a popisovali si obrázky, protože je to pro žáky velmi těžká látka.

9) Jak vypadá vaše spolupráce s rodiči, případně s odborníky? Jaké problémy se řeší nejčastěji?

Moje spolupráce s rodiči je každodenní, protože rodiče děti vodí do školy, někdy i vyzvedávají, takže všechny problémy řešíme ihned, průběžně. Co se týče mých kolegů odborníků, tak máme tým. Kolem každého dítěte je tým pracovníků, kteří s dítětem pracují, se kterými také všechno řešíme, co je potřeba, hned, průběžně se setkáváme. Máme setkání týmů. Každé dítě se řeší stále, co je aktuálně potřeba.

10) Jakým způsobem žáky nejčastěji hodnotíte?

V průběhu školního roku dostávají známky, ale v individuálních plánech je poznamenáno, že známky mají motivační charakter, takže nemají tu hodnotu, kterou by měly na běžné škole. Na vysvědčení mají děti ze stěžejních předmětů individuální plány, takže ze stěžejních předmětů mají slovní hodnocení. Známky mají z tělesné výchovy, hudební výchovy, z výtvarné výchovy, ale z českého jazyka, matematiky, z dalších důležitých předmětů mají slovní hodnocení. Ústní zkoušení nedělám, v mojí třídě je to bezpředmětné, nicméně kolegové často dělají ústní zkoušení i testy, ale já mám velmi specifickou třídu, kombinované vady. Oceňuji je za práci v hodině.

11) Jaké didaktické a kompenzační pomůcky využíváte nejčastěji?

Učebnice, sešity, názorné pomůcky.

12) Jakých mimoškolních a školních aktivit se účastníte?

Teď se tady chystá Paralympijský den. Často jezdíme na výlety. V rámci Prahy chodíme na různé exkurze, do muzeí, takových akcí máme hodně. Na školy v přírodě jezdíme dvakrát za rok. Loni jsme byli tři týdny, třikrát za rok. Byli jsme i na lyžařském kurzu, ale to jsou všechno školní akce, takže mimoškolní aktivita v jejich volném čase asi úplně ne.

13) Co podle vašeho názoru potřebují žáci s tělesným či souběžným postižením více vadami ve výuce? V čem je potřeba je nejvíce podpořit?

Individuální přístup, to co vyzorujete, každé to dítě, každý žák je jiný, přesně postavený program pro každého žáka. Žáci mají individuální vzdělávací plány kromě pohybových činností, výtvarné výchovy apod.

14) Jaký přínos má podle vašeho názoru Jedličkův ústav pro žáky základní školy?

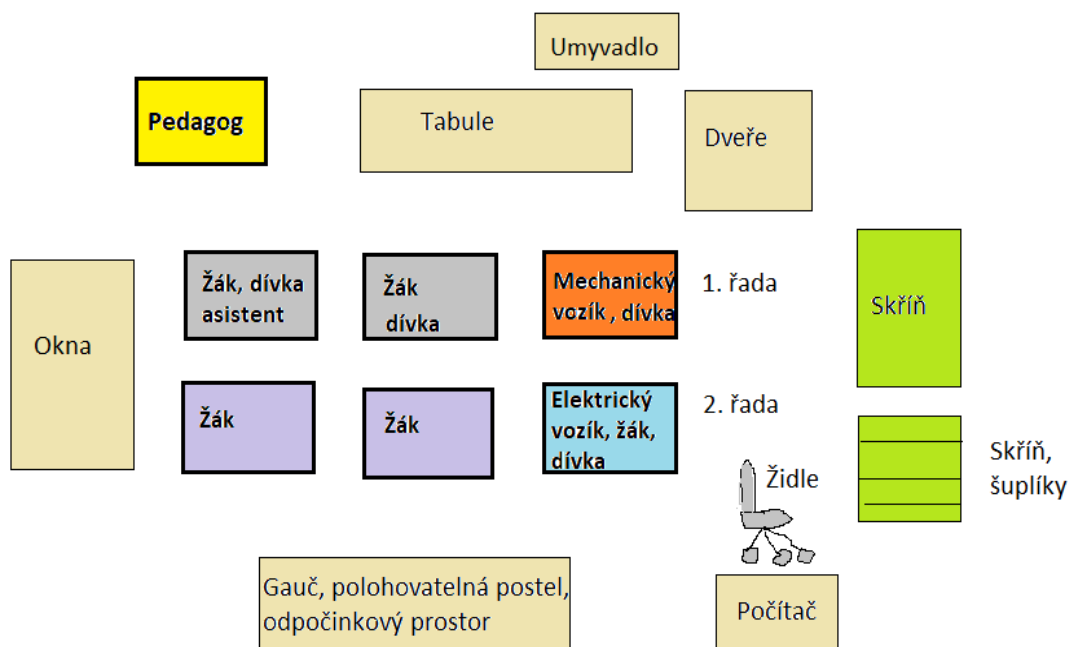
Myslím si, že velký. Ukazuje se to tady, že často děti začínají na běžných základních školách a potom sem postupně přicházejí v průběhu základní školy, protože tady je to pro ně uzpůsobené. Na běžných základních školách se ukazuje, že to nefunguje, tak přecházejí sem. Mají tady terapie, které potřebují, které vyvíjejí, zlepšují jejich zdravotní stav, rozvíjejí jejich řeč, jejich pohybové schopnosti, což jim běžná škola při počtu žáků nemůže poskytnout. A i tady jim přidá malý kolektiv, asistenti pedagoga, což běžná škola nemůže v takové míře poskytnout, i kdyby chtěla.

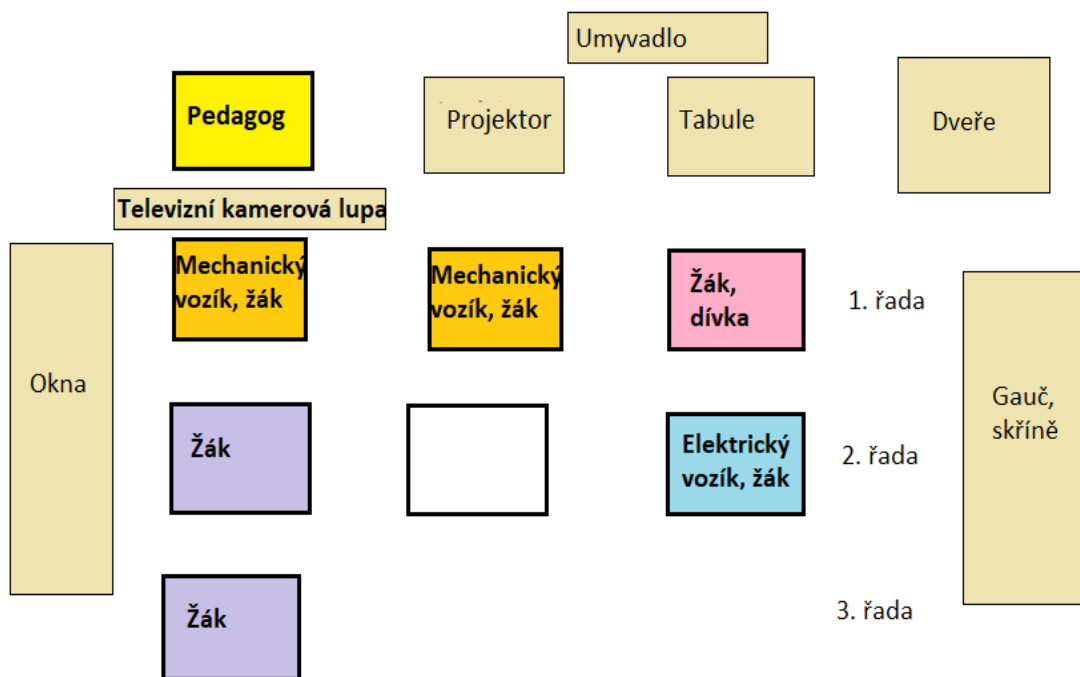
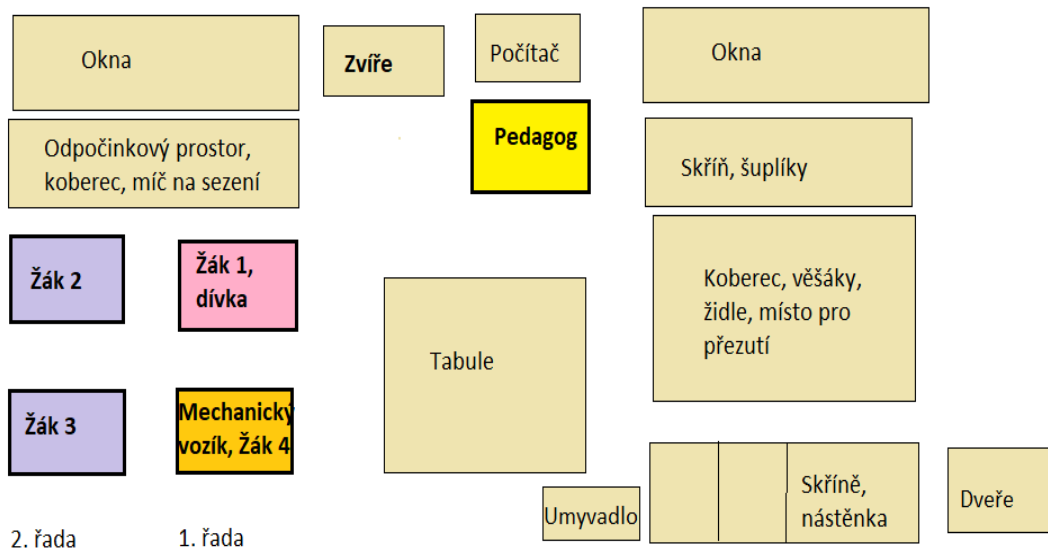
15) Co by se podle vašeho názoru mohlo zlepšit ohledně poskytované podpory žákům, pedagogům a dalším zaměstnancům celkově?

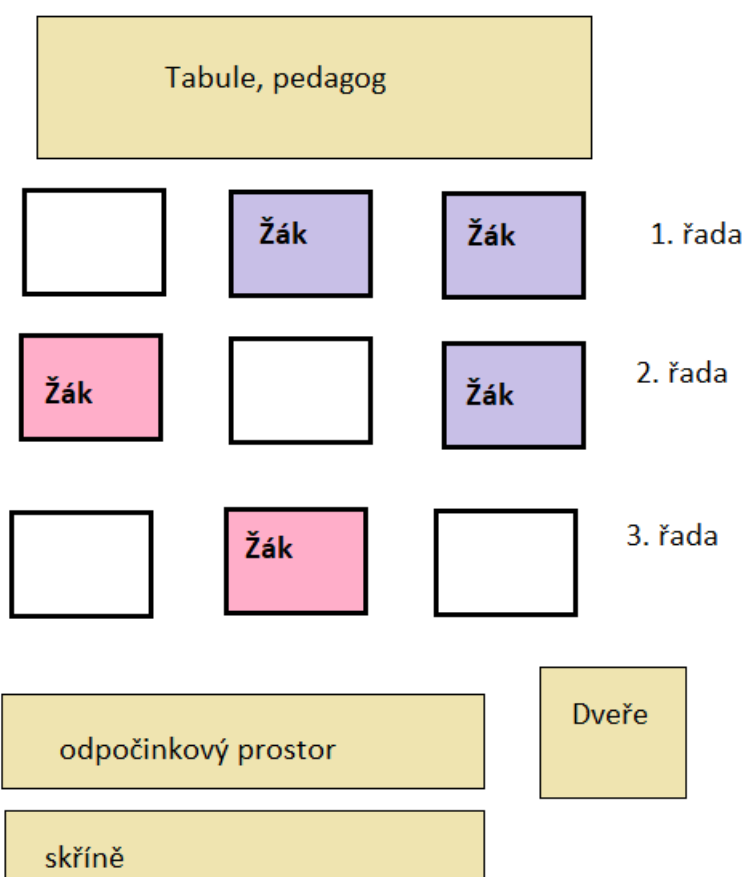
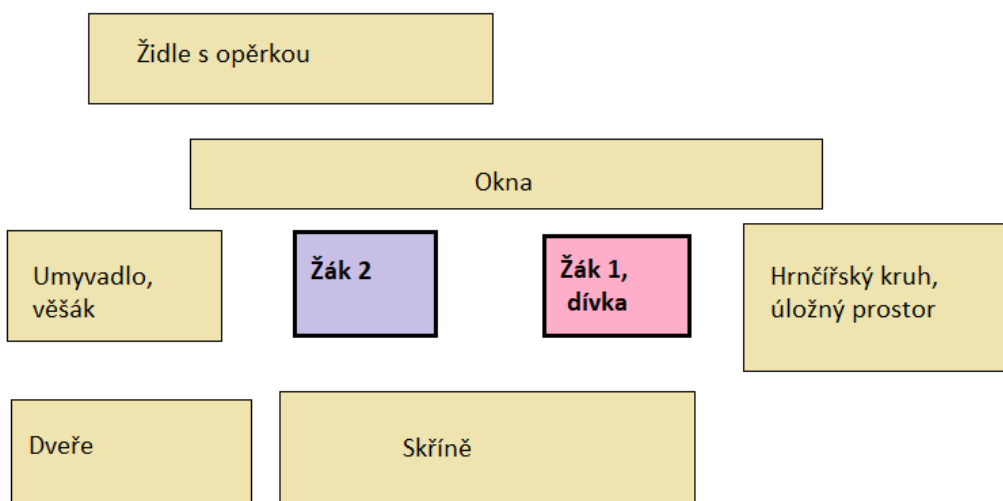
Tady je to tak léty propracované, že to funguje. Nějaké drobnosti by se našly, ale nic zásadního.

Příloha číslo 6 – Uspořádání tříd

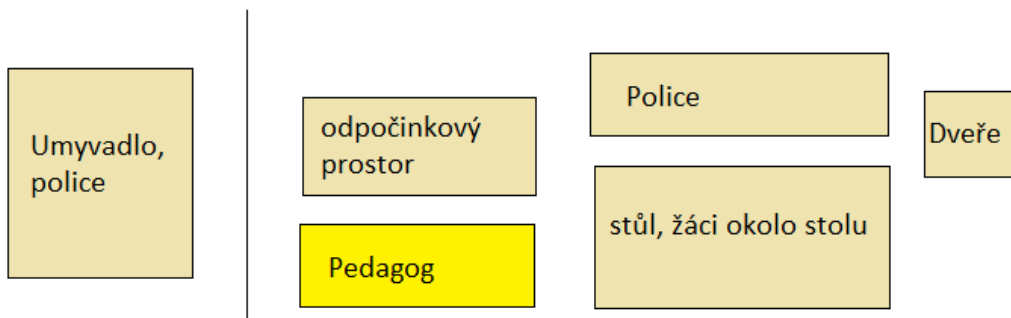
Učebny – 2. stupeň základní školy

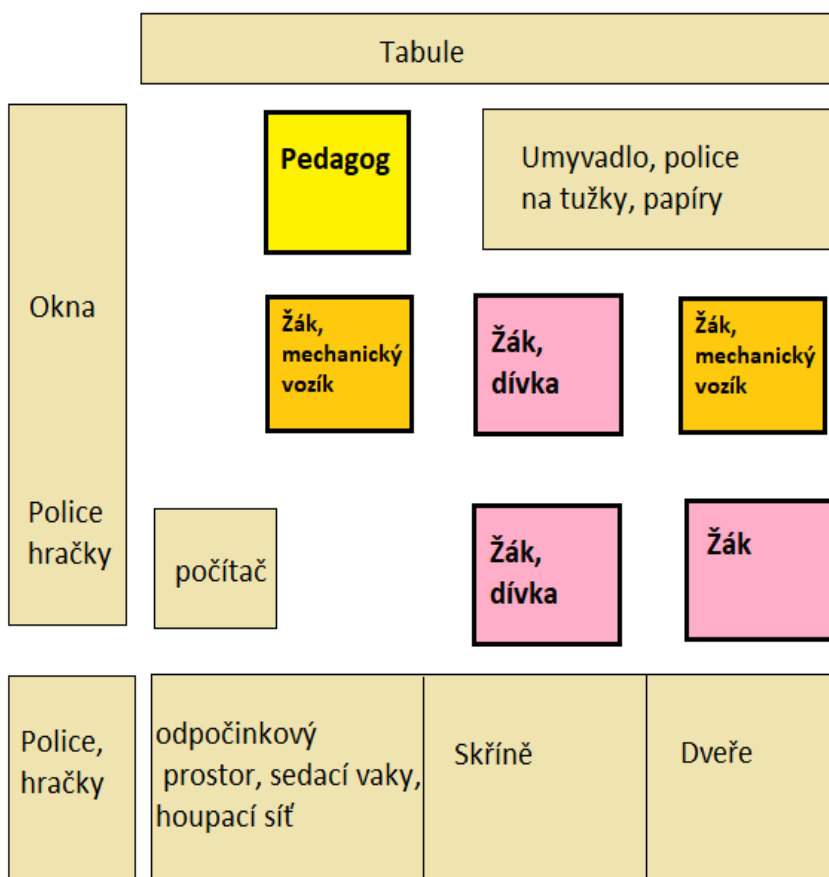

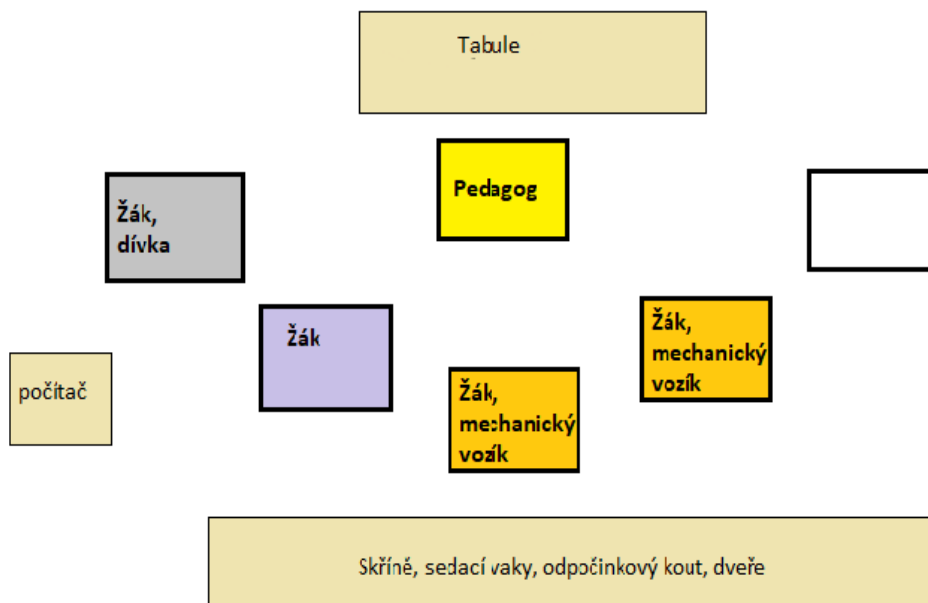

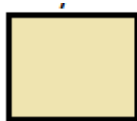

Učebny – 1. stupeň základní školy

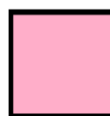

Vysvětlivky

se zelenou barvou
- skříně a ostatní
položky

Žák s horší hybností,
protéza, berle, kozičky
apod.

Žlutá barva
- pedagog

Dívky

Světle modrá barva
- žák s elektrickým
vozíkem

Ostatní žáci

Mechanický
vozík

Zdroj: Vlastní šetření

Příloha číslo 7 – Terénní poznámky zúčastněného pozorování v 6. a 8. třídách z května 2018 a terénní poznámky z října 2018

Terénní poznámky v 6. a 8. třídách z května 2018

Český jazyk – 6. třída – předčítání knih pedagogem, frontální výuka, práce s učebnicí, psaní y, í s pomocí notebooku a touchpadu u mozkové obrny

Dějepis – 6. a 8. třída – výklad, četba z učebnice, asistent pedagoga zapisuje výklad, který se pro ostatní kopíruje, někteří žáci si píšou poznámky sami, práce s učebnicí, žáci se střídají ve čtení, poznámky se lepí do sešitu, nebo se vkládají do desek

Zeměpis – 6. třída – individualizovaná výuka, každý žák má zadaný písemný test, pedagog a asistent pedagoga pomáhají žákům zvláště, někteří mají test, někteří žáci test nepišou, ale procvičují si učivo z učebnice a pracovních listů

Fyzika, matematika – 6. a 8. třída – sešit, asistent pedagoga zapisuje poznámky, práce s odměrkou, na konkrétních příkladech, názornost učení, žák se zrakovým postižením má televizní kamerovou lupu, asistent pedagoga zapisuje poznámky do pracovního sešitu, práce s kalkulačkou, žák s těžším souběžným postižením více vadami počítá příklady s fazolemi společně s asistentem pedagoga, ostatní žáci ve třídě počítají příklady z učebnice, pedagog některým žákům zadává jiné úkoly z učebnice a na konci hodiny příklady individuálně kontroluje, individualizovaná výuka

Bazén, zdravotní tělesná výchova – plavání s metodikem plavání, individuálně s jedním žákem, nebo s menší skupinou žáků, pedagog plave s menší skupinou žáků, **pomůcky a činnosti:** míč, házení míčem, hry, pěnové podložky, potápěčské brýle, kruhy, potápění se za kruhy, pěnové podpěry, vířivka – asistent pedagoga je s žákem, využívá podpěry, **pomůcky:** vozíky do bazénu, vysoko zdvižný systém v bazénu

Vybavení školy a učeben – bezbariérová, výtahy, židle s opěrkami, nebo stoly pro vozík, počítač s otočnou židlí, stůl s otevírací přihrádkou, skříň – každý žák má svou přihrádku, kam si dává učebnice, materiály, velká skříň pro pleny a další pomůcky

Kompenzační pomůcky – televizní kamerová lupa, komunikační tabulka, notebook s touchpadem, stolky, židle s opěrkami, otočné židle

Didaktické pomůcky – učebnice, sešity, prezentace v PowerPointu, pracovní sešity, odměrky, mapa světa, fazole

Výukové metody – frontální výuka, individualizovaná, individuální, skupinová výuka je částečně realizovaná na hodině zeměpisu v 6. třídě, žáci společně odpovídají na otázky z učebnice, nejedná se však o skupinovou výuku, ve které by bylo ve třídě více skupin, vzhledem k malému počtu žáků ve třídě

Další poznámky – žák v 8. třídě automaticky pomáhá spolužákovi s těžším souběžným postižením více vadami během přestávek, při stravování a v případě potřeby i ostatním spolužákům s těžším souběžným postižením více vadami

Terénní poznámky z října 2018

6. třída, dějepis – probíhá projektová výuka, žáci společně malují obrázky z pravěku (například mamut, pravěký člověk), současně probíhá výklad a žáci si ho zapisují do sešitu, během několika hodin společně vytvořili názornou nástěnku o pravěku a výzdobu třídy, do této činnosti se zapojili i žáci se souběžným postižením více vadami, v projektové výuce může každý žák něčím přispět podle svých možností a zájmů

Žák se učí vyslovovat slova: „*Pa-le-o-lit, Ne-o-lit.*“ Pedagog: „*Řekni paleolit.*“ Žák: „*Pa-le-o-lit.*“ Pedagog: „*Můžeš si to napsat do sešitu.*“ Žák slova zapisuje do sešitu. Pedagog: „*Napiš to větším písmem.*“ Žák písmeno vygumoval a následně ho napsal větším písmem tak, aby se mu vešlo do řádku.

Další poznámky – žákyně 4 o přestávce pouští sednout spolužáka s berlemi, nabízí spolužákům bonbony, pomáhá žákovi 3 s mozkovou obrnou při přípravě na hodinu, žák 3 také nabízí ostatním spolužákům sladkosti

Příloha číslo 8 – Ukázky přepsaných záznamových archů pro pozorování

Záznam 1

Datum: 22. 10. 2018

Vyučovací hodina: první

Dílčí cíl: Jakým způsobem podporuje pedagog interakci mezi žáky?

Počet žáků ve třídě: 5, 6. třída, PC

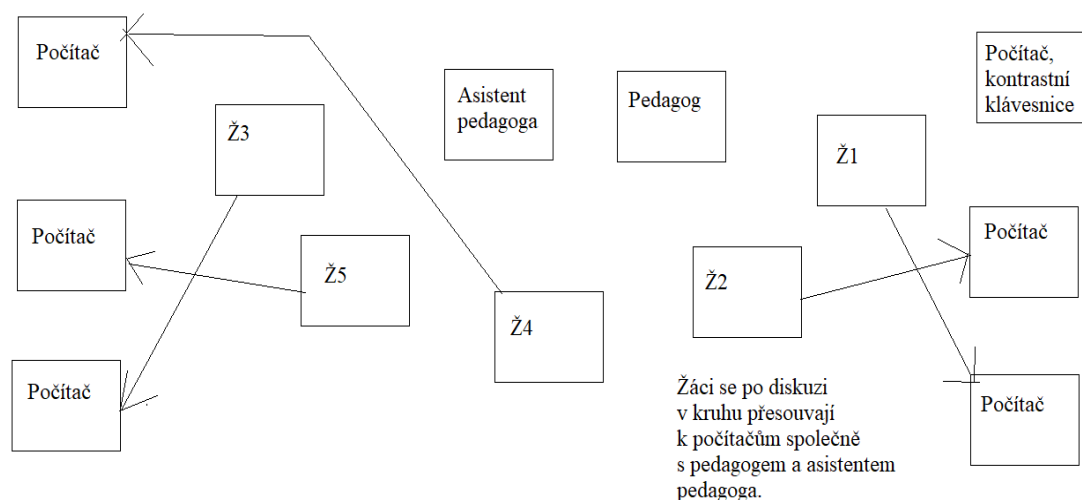
Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog s žáky diskutuje v kruhu o škole v přírodě. Pokládá otázky. Nejčastěji odpovídá žákyně 4. Pedagog však dává prostor všem žákům. Těm, kteří jsou méně aktivní pokládá cílené otázky. Takto se do komunikace zapojují všichni ve třídě. Pojmy, kterým žáci nerozumí, pedagog vysvětluje. Asistent pedagoga se také zapojuje do diskuze.

Použité metody podle pořadí: skupinová diskuze, samostatná práce

Pomůcky: počítače, počítače s upravenou klávesnicí, kontrastní klávesnice pro žáky se zrakovým postižením, obrazové materiály s vyznačenými telefonními čísly na záchrannou službu, policii a na hasičský záchranný sbor, židle s područkami pro žáky s tělesným postižením, otočná pracovní židle, mechanický vozík

Formy výuky: skupinová (25 minut), individuální, samostatná práce (20 minut)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Označení Ž1 – Ž5 představuje žáky ve třídě. Ž1 je žákyně, ostatní jsou žáci. Asistent pedagoga a pedagog se po diskuzi přesouvají k jednotlivým žákům podle potřeby.

Slovní popis jevů: Hodina začíná diskuzí nad školou v přírodě. Probírá se zde návštěva zoologické zahrady, hradu. Následuje samostatná práce na počítači, kde se hledají čísla tísňového volání a samostatně se vypracovávají úkoly podle zadání pedagoga. Asistent a pedagog pomáhá tam, kde je třeba. Pokud někdo v hodině vyrušuje, pedagog píše čárky za vyrušování na tabuli.

Diskuze probíhá cca 25 minut v kruhu. Poté se žáci přesouvají k počítačům. Některé počítače mají upravenou klávesnici a klávesnici pro žáky se zrakovým postižením. Podle toho mají žáci určené, kde sedí. Dalších 20 minut probíhá samostatná práce u počítače. Žáci píšou do počítače čísla tísňového volání a na internetu hledají obrázky k tísňovému volání. Asistent pedagoga a pedagog obcházejí žáky a kontrolují zadávané úkoly. Asistent pedagoga podporuje žáka 4 při psaní na počítači, protože má problémy s jemnou motorikou. Žáci danou práci nestihli dokončit, a tak na konci hodiny odchází ze třídy a budou na úkolech pracovat další hodinu.

Cíl (Jakým způsobem podporuje pedagog interakci mezi žáky?): Interakce žáků je podpořena skupinovou diskuzí, kde mají žáci možnost společně sdílet své zážitky a zkušenosti. Do interakce se zapojuje většina žáků, někteří poslouchají ostatní žáky. Pedagog se ptá žáků, co dělali na škole v přírodě. Žákyně 1 odpovídá, že byli v zoologické zahradě, kde se léčí nemocná zvířata. Ostatní žáci neodpovídají.

Asistentka pedagoga pokládá žákům otázku: „*Takto to vypadá, že jsme byli jen v zoologické zahradě. Kde jsme ještě byli?*“ Ž2 a Ž3 odpovídají: „*Na zámku. Na hradě.*“ Pedagog se také ptá žáků: „*Kdo se stará o zvířata?*“ Žáci neznají odpověď, a proto jim pedagog poskytuje nápovědu: „*Zvěro.*“ Ž1 odpovídá: „*Zvěrolékař.*“ Do diskuze se také zapojuje asistent pedagoga a doplňuje, že cizím ekvivalentem slova zvěrolékař je veterinář. Pedagog tak podporuje interakci návodnými otázkami a diskuzi propojuje s osobními zkušenostmi žáků.

Záznam 2

Datum: 15. 10. 2018

Vyučovací hodina: šestá

Dílčí cíle: Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí? Jakým způsobem podporuje interakci mezi žáky?

Počet žáků ve třídě: 6, částečně spojené 8. třídy na dvě skupiny, druhá skupina má hodinu cizího jazyka, fyzika

Interakce mezi žáky a pedagogem: Interakce s žákem 6 neprobíhá, během hodiny odpočívá na sedacím vaku. Asistent pedagoga pracuje s jedním žákem. Pedagog interaguje průběžně se všemi žáky ve třídě, když jim učivo vysvětluje a kontroluje jejich práci v hodině. Žáci pracují samostatně na zadaném úkolu.

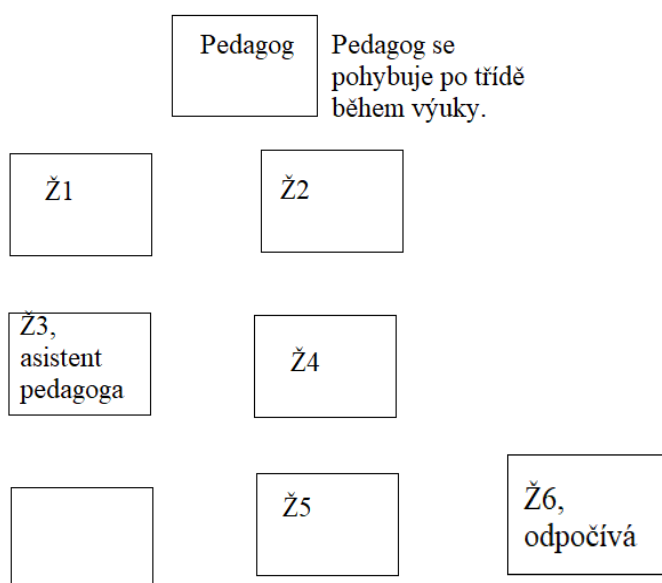
Použité metody podle pořadí: kontrola opravených testů, výklad, práce s učebnicí, samostatná práce

Pomůcky: učebnice, žákovské knížky, list papíru A4, pravítka, obyčejné, případně trojhranné tužky a tlusté tužky, kompenzační a další pomůcky: brýle, korzet, ortopedická obuv, židle s područkami pro žáky s tělesným postižením, nástěnné přehledy s matematickými příklady, násypný sedací vak, berle

Formy výuky: výklad, frontální výuka, individualizovaná výuka, názorně-demonstrační metody

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Asistent pedagoga pracuje celou hodinu s žákem 3, který je označený jako Ž3. Žák 6 během hodiny polohuje, poslouchá výklad, ale jiným způsobem se do činnosti v hodině nezapojuje, protože byl hodinu předtím na fyzioterapii a je unavený. Pedagog se pohybuje po třídě podle potřeby. Prázdné pole představuje stůl a židli, kde obvykle sedí žák 6. Žáci celou hodinu sedí na svých místech s výjimkou žáka 6.

Slovní popis jevů: Na začátku hodiny se rozdávají opravené písemné testy. Znamky se zapisují do žákovských knížek. Poté pedagog vysvětluje nové učivo zaměřené na úsečky. Dává žákovi číslo 3 a 5 pokyny, jakým způsobem si mají procvičovat úsečky vodorovné, svislé a šikmé. Používá názorné příklady s pomocí tužky. Na ní ukazuje, co to znamená svisle, vodorovně a šikmo. S využitím tužky ukazuje žákům svislý, vodorovný a šikmý směr. Následně si úsečky žáci rýsují na papír s podporou asistenta pedagoga. Asistent pedagoga pracuje především s žákem 3, který potřebuje podporu při rýsování.

Žák 6 odpočívá. Žáci 1, 2 a 4 pracují samostatně s učebnicí. Pedagog jejich práci průběžně kontroluje. Když někteří žáci během hodiny vyrušují, tak se jim na nástěnku píše čárky za vyrušování v hodině. Žáci rýsují úsečky s pomocí ergonomicky tvarovaných obyčejných tužek a tlustých obyčejných tužek. Žáci s mírně narušenou hrubou a jemnou motorikou mohou psát větším písmem. Zapisují si jednotlivé úsečky, například:

$|AB| = 6\text{cm}$, vodorovně

Zápis známek z testu do žákovské knížky a následná kontrola testu probíhá cca 10 minut. Výklad a pokyny ze strany pedagoga jsou poskytovány po zápisu známek a v průběhu hodiny. Poté pracují žáci samostatně s podporou asistenta pedagoga či pedagoga. Asistent pedagoga pomáhá žákům na konci hodiny s úklidem sešitů do tašek a s úklidem třídy.

Cíl (Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí? Jakým způsobem podporuje interakci mezi žáky?): Znamky z testů se zapisují do žákovské knížky formou stupnice. Pedagog se snaží zapojit do stejné činnosti více žáků, přestože některým z nich zadává jiné úkoly. Pokládá otázky všem žákům ve třídě, vysvětluje, co je svislá, vodorovná a šikmá úsečka. Nejprve se jich však ptá, jakým způsobem by tyto pojmy vysvětlili. Někteří žáci tak odpovídají. Tři žáci pracují samostatně s učebnicí na základě pokynů pedagoga a počítají příklady z učebnice.

Záznam 3

Datum: 22. 10. 2018

Vyučovací hodina: čtvrtá

Dílčí cíle: Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí? Jakým způsobem podporuje interakci mezi žáky?

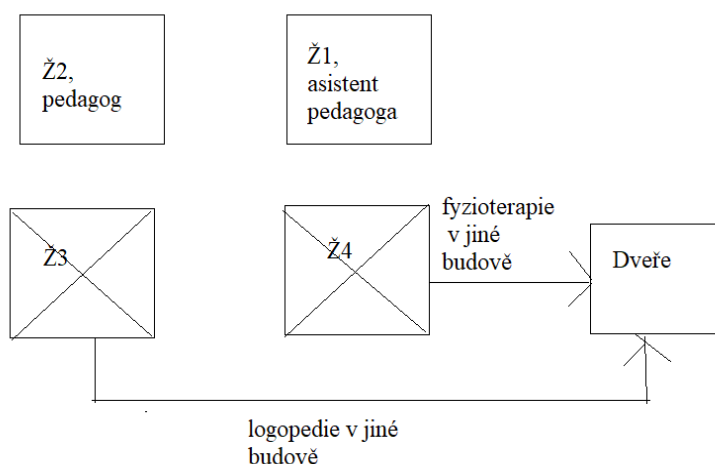
Počet žáků ve třídě: 2, matematika a anglický jazyk, 6. třída

Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog pracuje s žákem 2. Má hodinu anglického jazyka. Žákyně 1 si potřebuje procvičit příklady z matematiky, a proto se věnuje matematice. Žák 3 odchází na logopedii, žák 4 na fyzioterapii. Interakce mezi žáky při individuální výuce neprobíhá. Interakce probíhá mezi žákyní 1 a asistentem pedagoga a mezi žákem 2 a pedagogem. Asistent pedagoga a pedagog si tak rozdělili individuální práci se dvěma žáky.

Pomůcky: učebnice, sešity, psací potřeby, ergonomicky tvarované psací potřeby, kniha, školní taška, protéza dolní končetiny, tabule, křída, na stěně visí pohledy z míst, které třída navštívila, na magnetické tabuli jsou umístěné piktogramy pro žáka s mentálním postižením, o tom, jak se má ve škole chovat, na další stěně visí obrázky historických osobností, zámků a hradů, školní lavice pro žáky s tělesným postižením

Forma výuky: individuální, názorně-demonstrační metody

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: O přestávce do třídy vstupuje logoped a fyzioterapeut. Žák 3 odchází na logopedii do jiné budovy a žák 4 odchází na fyzioterapii. Žákyně 4 měla jít na ergoterapii, ale ta odpadla. Z tohoto důvodu tuto hodinu počítá příklady z matematiky, které předchozí hodinu nestihla vypočítat. Žák 2 má hodinu anglického jazyka. Žáci sedí vždy na stejném místě, pokud se během výuky nepřesouvají jinam. Přeskrtnuté pole znamená, že žáci nejsou ve třídě. Jsou však přítomni ve škole. Každý žák má svůj rozvrh umístěný na lavici, podle kterého včetně společných předmětů individuálně dochází na terapie. Rozvrh je také umístěný na stěně, kde je zaznamenaný i individuální rozvrh žáků podle jejich křestních jmen.

Slovní popis jevů: Žák 2 si s pedagogem procvičuje anglické věty přítomného času typu: „*This is my bag. This is my book.*“ Používají se názorné pomůcky podle obsahu vět jako je školní taška či kniha. Pedagog ukazuje na jednotlivé předměty ve třídě (školní taška, kniha, sešit, tužka) a žák odpovídá anglicky, že je to jeho sešit či sešit spolužáka. Následně si tyto věty zapisuje do sešitu. Žákyně 1 počítá s asistentem pedagoga převody jednotek z učebnice a píše si je do sešitu.

Žákyně má problémy s převodem jednotek, a tak jí jednotlivé příklady asistent pedagoga píše na tabuli a názorně jí ukazuje, jakým způsobem se jednotky převádějí. Celou hodinu probíhá individuální výuka. Žákyně některé příklady dopočítávala i o přestávce, a tak hodina končí individuálně podle konkrétní činnosti žáků. Žák 2 má přestávku dříve než žákyně 4.

Cíl (Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí? Jakým způsobem podporuje interakci mezi žáky?): Žáci dostávají známky za práci v hodině. Žákyně dostává známku 3 za práci v hodině, protože některé příklady nevyočítala správně. Během individuální výuky neprobíhala interakce mezi žáky. Pedagog interagoval s jedním žákem ve třídě a asistent pedagoga s žákyní. Pedagog a asistent pedagoga však pokládali žákům otázky, například: „*Jak budeš postupovat?*“ Následně jim učivo také vysvětlovali, například: „*Posuneš desetinnou čárku o dvě místa dopředu. Co ti vyjde?*“

Záznam 4

Datum: 8. 11. 2018

Vyučovací hodina: třetí

Počet žáků ve třídě: 3, 6. třída, fyzika

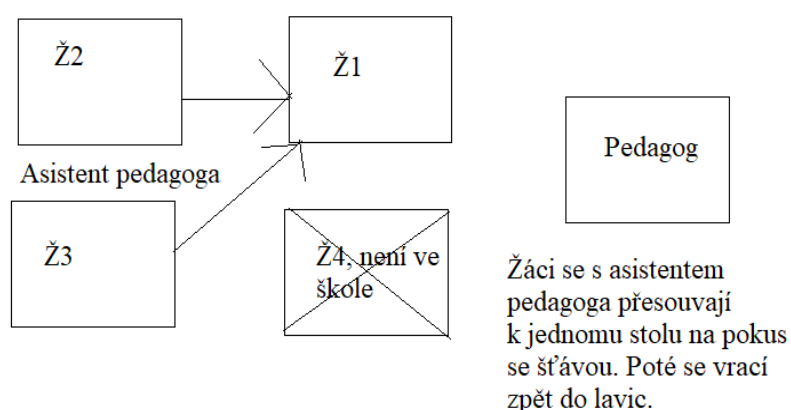
Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog vykládá učivo. Vysvětluje jednotlivé pojmy. Pokládá žákům otázky, žáci na ně odpovídají. Vzájemně si radí. Žáci Ž1 a Ž2 ukazují žákovi Ž3 láhev a chtějí mu tak poradit, aby mohl odpovědět na otázku položenou pedagogem. Pedagog se žáka 3 ptá, podle čeho mění kapalina tvar. Na základě nápovědy od spolužáků odpovídá: „*Podle nádoby.*“

Použité metody podle pořadí: výklad (cca 10 minut), psaní výkladu do sešitu (cca 10 minut, výklad a psaní výkladu do sešitu probíhá současně), názorně-demonstrační metoda (16 minut), výklad (19 minut), psaní výkladu do sešitu (19 minut, výklad a psaní výkladu do sešitu probíhá současně)

Pomůcky: pedagog pracuje s učebnicí, žáci mají sešity s nalepenými obrázky, ke kterým si dopisují nadpisy a část výkladu (uspořádání částic plyných, kapalných, pevných, amorfních látek), láhev na vodu, sklenice, voda, šťáva, tlusté tužky a barevné obyčejné tužky, nůžky (používá je pedagog), lepidlo, lavice pro žáky s tělesným postižením, protéza, na skříních jsou obrázky, které se vztahují k historickým událostem, otočná židle

Forma výuky: výklad, názorně-demonstrační metody

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žák 4 chybí a není přítomný ve škole. Z tohoto důvodu je pole s označením Ž4 přeškrtnuté. Asistent pedagoga během výuky sedí mezi žákem 2 a 3. Žák 2 na začátku hodiny sedí na sedacím vaku a odpočívá. Poté se přesouvá do lavice. Žáci během výkladu sedí ve svých lavicích. Po cca 10 minutách se přesouvají k jedné lavici, kde probíhá pokus.

Slovní popis jevů: Hodina se zaměřuje na kapalně, pevně, amorfní a plynné látky. Pedagog učivo vykládá, například: „*Amorfní pevné látky jsou látky, které mění tvar, jako je vosk, asphalt.*“ Žáci mají k dispozici sešity s nalepenými obrázky těchto látek, kam si dopisují nadpisy a výklad. K obrázku, kde je zobrazeno uskupení částic kapalných látek, si píšou kapalně látky. Takto postupují i u obrázků s pevnými, kapalnými, plynnými a amorfními látkami. Následně probíhá pokus, jímž je vysvětlena difuze. Do sklenice se nalila voda a šťáva. Poté jeden z žáků mohl vodu se šťávou vypít.

Ž2 měl prázdnou láhev na pití, a tak si do ní nalil vodu z kohoutku. Poté si tam přidal šťávu a ostatní žáci opět pozorovali, jakým způsobem se promíchává s vodou. Tak mohl pedagog propojit učivo s praktickými činnostmi, se kterými se žáci běžně ve svém životě setkávají. Pedagog pokládá žákům otázky během celé hodiny. Nejčastěji odpovídá žákyně 1. Proto dostává za 1 za to, že správně odpovídala na otázky položené pedagogem během výuky. Žák 2 a žák 3 odpovídají dvakrát během výuky. Žákyně 1 šestkrát. Asistent pedagoga na konci hodiny píše žákovi 3 čárku na tabuli za to, že vyrušoval. Asistent pedagoga během výuky pomáhal lepit žákům obrázky do sešitu a pomáhal s vysvětlováním učiva. Po hodině mají žáci přestávku a připravují si učebnice na další hodinu.

Záznam 5

Datum: 25. 10. 2018

Vyučovací hodina: šestá

Dílčí cíl: Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákům?

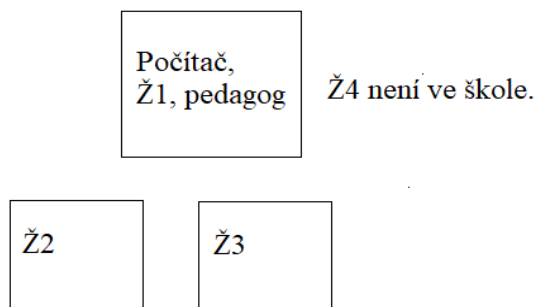
Počet žáků ve třídě: 4, 6. třída, původně měla být hodina fyziky

Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog klade žákům otevřené otázky. Ptá se jich, co by chtěli napsat svým rodičům na pozvánku. Ž1 pozvánku píše na počítači. Ostatní žáci jí radí, co tam má napsat, společně s pedagogem.

Pomůcky: počítač, klávesnice, reproduktory, protéza, židle s područkami pro žáky s tělesným postižením, otočná židle, žáci mají ve třídě skříně, do kterých si ukládají didaktické, kompenzační pomůcky, psací potřeby, knihy apod., jsou zde také skříně s čajem, šťávou či jinými potravinami, žáci tak mohou pít i během výuky, nebo si udělat čaj o přestávce, je zde také rychlovarná konvice, u vstupu do třídy jsou věšáky na oblečení, židle navíc, kde se mohou žáci přezouvat, šatny jsou také v přízemí budovy.

Formy výuky: práce s počítačem, psaní na počítači (35 minut), dovednostně-praktické metody, poslech hudby (cca 10 minut)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žákyně 1 sedí společně s pedagogem u jednoho počítače (ve třídě je jen jeden počítač bez upravené klávesnice pro žáky s tělesným postižením). Žák 4 chybí, není ve škole. Žák 2 a 3 sedí na svých židličkách, které si přisunuli k počítači. Asistent pedagoga na této hodině není přítomný.

Slovní popis jevů: Ž1 píše dopis pro rodiče a email za účelem vytvořit pozvánku na vánoční setkání s rodiči. Ostatní žáci ve třídě vymýšlejí, co by mohli svým rodičům do pozvánky napsat. Nejprve začínají oslovením. Žákyně 1 například navrhuje: „*Milí rodičové...*“ Pedagog ji opravuje, že by bylo vhodnější napsat: „*Milí rodiče.*“ Pedagog pokládá otázky žákům, co by si s sebou jejich rodiče měli vzít.

Žáci neví, a tak jim pedagog například radí: „*Dobrou náladu.*“ Žáci se zároveň učí, jak se posílají emaily. Žákyně 1 k závěru hodiny posílá email pedagožce, která má na starosti společnou akci s rodiči. Posledních 10 minut žáci za odměnu poslouchají písničky z počítače. Při poslechu hudby si také mohou odpočinout, případně si sednout na sedací vaky. Sami si vybírají písničky, které si chtějí pustit. Asistent pedagoga není v hodině přítomný. Hodina je ukončena pochvalou ze strany pedagoga, který chválí žáky za společně vytvořenou pozvánku pro rodiče a napsaný e-mail. Žákyně 1 a žák 2 mají po hodině v rozvrhu umístěném na stěně vodoléčbu. Pedagog tak doprovází na oběd jen žáka 3.

Cíl (Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákům?): Pedagog dává zpětnou vazbu za práci na předchozích hodinách na začátku hodiny: „*Práce ti v minulém školním roce šla, a teď se ti nedaří.*“ Pedagog opravuje žákyni ve slovním vyjadřování (Milí rodiče místo Milí rodičové) i po pravopisné stránce (místo milí rodiče, Milí rodiče).

Záznam 6

Datum: 15. 10. 2018

Vyučovací hodina: třetí a čtvrtá

Počet žáků ve třídě: 8, dva pedagogové, dva asistenti pedagoga, metodik plavání, praktikanti, tělesná výchova, plavání, spojené osmé třídy

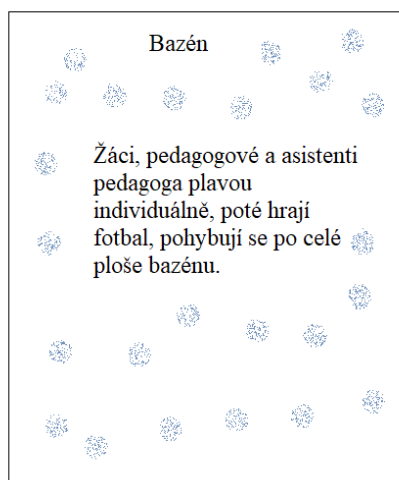
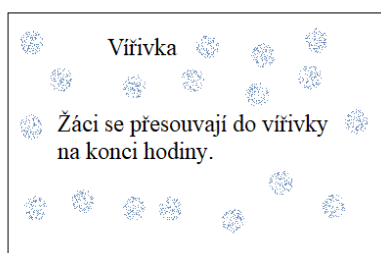
Interakce mezi žáky a pedagogem: Interakce probíhá mezi všemi žáky mezi sebou a pedagogy v rámci vodního fotbalu. Asistenti pedagoga a pedagogové se také zapojují do hry, jsou součástí jednotlivých týmů. Jeden pedagog má roli rozhodčího. Tento pedagog není v bazénu. V případě potřeby podává žákům míč, který spadne mimo bazén. Interakce mezi žáky také probíhá spontánně, například ve vířivce. Žáci si spolu povídají ve vířivce mezi sebou, ale i s asistentkou pedagoga.

Použité metody podle pořadí: 40 minut plavání – individuální výuka, cca 30 minut vodní fotbal – skupinová výuka, cca 10 minut vířivka

Pomůcky: potápěčské brýle, mobilní bazénový zvedák, zvedák, brány, míč do vody, molitanové desky, vozíky do bazénu, fén, ručník, ortopedické boty, sprcha, hřebeny, desky a pomůcky pro polohování ve vířivce pro žáky s tělesným a souběžným postižením více vadami, zejména s mozkovou obrnou, za šatnami u bazénu jsou umístěné dřevěné lavičky, kam si žáci mohou sednout předtím než půjdou do bazénu, mechanické, elektrické vozíky, molitanové desky jsou uloženy vedle bazénu, pult pro oblékání imobilních žáků

Formy výuky: individuální, skupinová

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Před bazénem se nachází šatny se sprchou, lavice, kam si žáci mohou sednout. Za bazénem se nachází vířivka.

Slovní popis jevů: Žáci se přesouvají ze svých tříd již v průběhu přestávky po schodech, nebo s využitím výtahu. Na chodbě se mohou přesunout z mechanického či elektrického vozíku na vozík určený do bazénu. Asistenti pedagoga, pedagogové či praktikanti a další pracovníci pomáhají žákům s převlékáním, sprchováním a s přesunem do bazénu. Metodik plavání, asistenti pedagoga, praktikanti a pedagogové mají žáky rozdělené do jednotlivých skupin.

Někteří pedagogičtí pracovníci cvičí ve vodě s malou skupinou žáků, někteří plavou individuálně jen s jedním žákem především podle pokynů pedagoga, který má na starosti průběh výuky. Imobilní žáci se přesouvají do vířivky již na začátku hodiny a polohují zde s asistentem pedagoga, který zde provádí uvolňovací cviky. Ostatní žáci nejprve plavou v bazénu, hrají společně vodní fotbal a teprve poté se přesouvají do vířivky (sami, s pomocí vozíků či zvedáku). Někteří žáci se mezi sebou hádají a vzájemně se potápí. Pedagog je napomíná. Žáci odchází z vířivky dříve, ještě před koncem hodiny, aby měli čas na převlékání a sušení vlasů a mohli se tak přesunout do třídy na další výuku.

Záznam 7

Datum: 19. 10. 2018

Vyučovací hodina: třetí

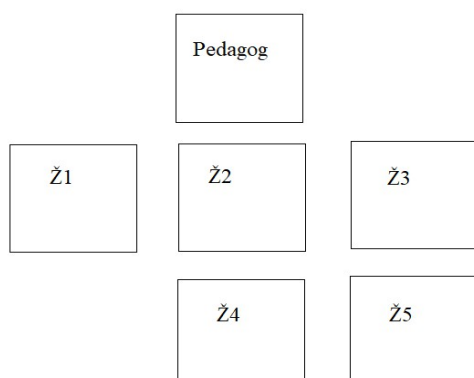
Počet žáků ve třídě: 5, třetí třída, hudební výchova

Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog hraje na hudební nástroje (kytara, harmonika), žáci zpívají a také hrají na hudební nástroje (kazoo, triangl). Žák napomíná spolužačku, aby zpívala pořádně. Ta na jeho kritiku nereaguje.

Pomůcky: hudební nástroje, kytara, harmonika, kazoo (malý dechový nástroj), triangl, zpěvníky (písně Červená Karkulka apod.), tři mechanické vozíky, stoly upravené pro žáky s tělesným postižením, francouzské berle (tři páry), ve třídě jsou: sedací vaky, houpací síť, polštáře na polohování, počítač s upravenou klávesnicí, didaktické hry umístěné na policičce, pomůcky na malování na policičce (štětce, barvy, kelímky, tužky), na zdi jsou vystavené obrázky, které žáci ze třídy namalovali, je zde křeslo, někteří žáci mají na pití skleničku s brčkem, asistent pedagoga jim vodu přelévá z láhve do kelímku či sklenice

Formy výuky: společný zpěv (probíhá celou hodinu)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Ž1 – Ž5 je označení pro žáky ve třídě. Žáci během hodiny sedí na svých obvyklých místech, nikam se nepřesouvají, jen pro zpěvníky. Asistent pedagoga na hodině není přítomný. Žáci 1 a 3 se pohybují s pomocí mechanických vozíků. Žákyně 2 a 4 mají francouzské hole. Žák 5 má francouzské hole, používá i mechanický vozík, který si nechal na chodbě. Za žákyní 4 a žákem 5 se nachází prostor pro relaxaci a police, kde jsou umístěné didaktické hry. Za nimi se také nachází dveře, které vedou do chodby.

Slovní popis jevů: Na začátku hodiny platí žáci pedagogovi za zakoupení vlastního kazoo, hudebního nástroje, který budou dále používat v hodinách hudební výchovy. Žáci postupně hrají na kazoo a ostatní ve třídě hádají, co je to za píseň. Poté pedagog hraje na harmoniku a kytaru. Žáci zpívají podle zpěvníku. Někteří hrají i na kazoo do rytmu hudby. Asistent pedagoga není ve třídě. Žáci, kteří mají problémy s výslovností a s mluveným projevem, hrají na kazoo i na triangl či poslouchají hudbu, nemusejí zpívat. Na konci hodiny pedagog sbírá zpěvníky a odchází ze třídy.

Poznámka: Žáci se s pedagogem na začátku každé hodiny zdraví jen slovně. Vzhledem k tělesnému postižení se nezdraví s pedagogem formou stání.

Záznam 8

Datum: 8. 11. 2018

Vyučovací hodina: první a druhá

Dílčí cíle: Jakým způsobem pedagog s žáky pracuje? Jak se žáci chovají k sobě navzájem? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákům?

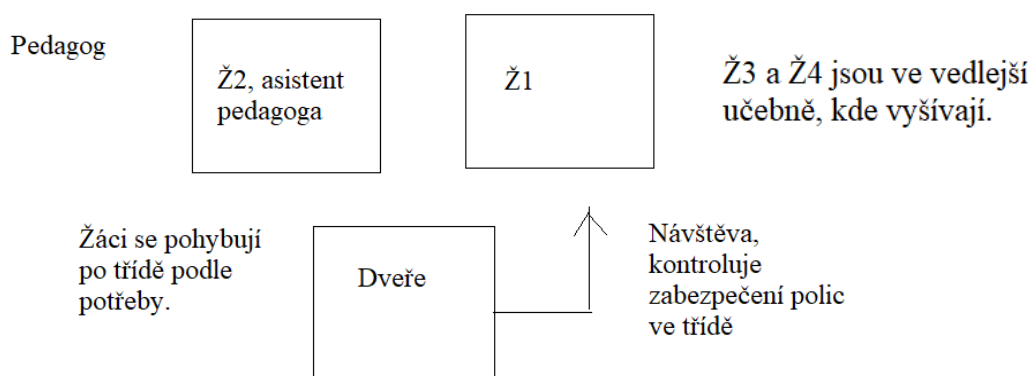
Počet žáků ve třídě: 2, 6. třída, pracovní činnosti, keramika

Interakce mezi žáky a pedagogem: Interakce probíhá mezi pedagogem, asistentem pedagoga i mezi dvěma žáky ve třídě. Žáci si spolu i s pedagogickými pracovníky spontánně povídají během výuky o tom, co budou dělat, až přijdou domů ze školy apod.

Pomůcky: vypálená keramika, vzorky s glazurami, glazury, lepicí pistole, štětce, fén na usušení glazovaných výrobků, protéza, židle s područkami pro žáky s tělesným postižením, věšák na bundy, pláště na pracovní činnosti, na poličkách jsou vypálené výrobky žáků, malířské potřeby a nástroje, je zde hrnčířský kruh, na oknech je výzdoba (nalepené obrázky na skle, například slunce), na skříní jsou pověšené loutky, které vyráběli žáci

Formy výuky: individuální

Pohyb po třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žákyně 1 a žák 2 glazují své vypálené výrobky. Žáci sedí každou hodinu na stejném místě. Žák 3 a 4 mají pracovní činnosti ve vedlejší učebně s pedagogem. Asistent pedagoga sedí vedle žáka 2, ale podporu poskytuje i žákyni 1. Žáci se přesouvají během hodiny, když si potřebují ke stolu přinést pomůcky z polic.

Slovní popis jevů: Někteří žáci přicházejí ráno do školy s rodiči. Žáci poté čekají na chodbě na lavičkách před učebnou, než začne výuka. Žákyně 1 glazuje své vypálené výrobky a nádoby, které se budou prodávat. Žák 2 také glazuje své výrobky a sestavuje tělo a hlavu postavy ve tvaru opice.

Žák 2 má hotovou práci, chce to říct, ale nedokáže se vyjádřit. Pedagožka mu radí, jakým způsobem to má říct: „*Paní učitelko ...*“ Žák 2: „*Paní učitelko, ...*“ Pedagog: „*Už to mám hotové.*“ Žák 2: „*Už to mám hotové.*“ Pedagog: „*Co mám dělat dál?*“ Žák 2: „*Co mám dělat dál?*“ Pedagožka žáka následně chválí. Žákyně 1 na začátku hodiny stojí a nemůže najít židli. Pedagožka: „*Budeš takhle stát celou hodinu?*“ Žákyně neodpovídá. Pedagožka: „*Jestli chceš židli, tak si ji můžeš přinést.*“ Na konci dvouhodinové výuky žáci cca 10 minut uklízí pracovní stoly. Z učebny odcházejí dříve, aby se včas společně s asistentem pedagoga dostali pěšky (případně na vozíku) z jedné budovy do druhé, kde probíhá další výuka.

Cíl (Jakým způsobem pedagog s žáky pracuje? Jak se žáci chovají k sobě navzájem? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákům?): Pedagog klade důraz na samostatnost žáků, aby co nejvíce činností zvládali sami. Snaží se žákům pomáhat nápovědou tak, aby se dokázali vyjádřit. Žáci si mezi sebou vzájemně radí, která glazura je vhodnější. Žákyně 2 si vybírá citronovou glazuru a říká žákovi 2, že by ji také mohl použít. Asistent pedagoga poskytuje zpětnou vazbu žákyni následovně, když glazuje svůj výrobek: „*Máš tady díry v té glazuře. Lidé, kteří si to koupí si budou myslet, že se tomu někdo dostatečně nevěnoval.*“

Záznam 9

Datum: 11. 10. 2018

Vyučovací hodina: třetí

Dílčí cíl: Jakým způsobem pedagog pracuje s žáky?

Počet žáků ve třídě: 4, matematika, 6. třída

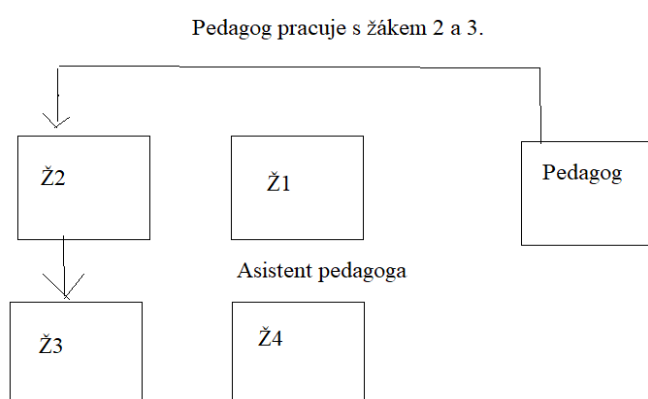
Interakce mezi pedagogem a žáky: Pedagog pracuje s žáky 2 a 3. Asistent pedagoga pracuje individuálně s žáky 1 a 4. Vzájemná interakce mezi žáky neprobíhá, každý žák má vlastní úkoly a individuální práci.

Použité metody podle pořadí: názorně-demonstrační (názorné pomůcky, obrazové materiály, obrázky v učebnici), individuální (individuální výuka probíhá celou hodinu), práce s učebnicí a sešity

Pomůcky: číselná řada s dřevěnými kužely, číselná řada ze dřeva vyrobená spolužáky, papírové mince, vytištěné slovní úlohy, učebnice, tlustá obyčejná tužka, židle s područkami, protěza dolní končetiny, mechanický vozík, stoly pro žáky s tělesným postižením, barevná tabulka s přehledem velké násobilky, dřevěné kostky určené na matematiku, jejichž prostřednictvím žák 2 počítá příklady

Formy výuky: individuální, individualizovaná výuka, názorně-demonstrační metody (v rámci individuální a individualizované výuky)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Pedagog se na začátku hodiny domlouvá s asistentem pedagoga, jakým způsobem si rozdělí individuální výuku mezi žáky. Pedagog se poté přesouvá ze svého místa, kde obvykle sedí, mezi žáky 2 a 3, se kterými pracuje. Šipka v nákresu ukazuje směr přesunu. Asistent pedagoga se s židlí přesouvá mezi žáky 1 a 4, kterým se věnuje během individuální výuky.

Slovní popis jevů: Každý žák pracuje individuálně s pedagogem, nebo s asistentem pedagoga. Ž2, Ž3 a Ž1 počítají příklady z učebnice. Žákyně 1 se věnuje sčítání zlomků, žák 3 a žák 1 sčítají příklady pod sebou podle učebnice a pracovních sešitů, kam si píší výsledky příkladů.

Ž4 s mozkovou obrnou počítá slovní úlohy s využitím názorných pomůcek, jako jsou dřevěná číselná řada, číselná řada vyrobená ze dřeva a papírové mince. Příklady vycházejí ze životní situace žáka. Žák tak počítá slovní úlohy například ze školního výletu, kterého se v rámci slovní úlohy účastní se svými spolužáky. Do sešitu si zakresluje i peníze tak, aby si úlohu mohl lépe názorně představit. Zde je ukázka zadávaných příkladů: Žák A (bylo zde uvedené křestní jméno žáka) má na školní výlet 12 Kč, žák B (bylo zde uvedené jméno spolužáka) má na školní výlet 7 Kč. Žák C dostal 5 Kč. Kdo z žáků má nejméně peněz? Kolik peněz mají žáci dohromady? Žák si zakresluje příklady následovně (velkým písmem a tlustou obyčejnou tužkou kvůli zhoršené jemné motorice):

	ŽÁK A MÁ 12 KČ.						
	ŽÁK B MÁ 7 KČ.	$12 + 7 + 5 = 24 \text{ Kč.}$					
	ŽÁK C MÁ 5 KČ.	ŽÁCI MAJÍ 24 KČ.					

Žák si také znázorňuje na obrázku koruny. Asistent pedagoga mu čte jednotlivé slovní úlohy (3 za jednu hodinu). Poté si píše s podporou asistenta příklady do sešitu podle výše uvedeného obrázku. Zadání slovních úloh pedagog stříhá a společně se žákem je lepší do sešitu tak, aby měl žák dostatek místa k zápisu výsledků slovních úloh. Číslo sčítá s využitím dřevěné číselné řady. Dřevěná kolečka navléká na číselnou řadu. Má u ní napsané, jak jdou čísla za sebou od 1 do 30. Na konci hodiny, zatímco ostatní ještě počítají příklady, žák 2 už má práci hotovou, a proto uklízí kotec křečka. Poté mají žáci přestávku.

Cíl (Jakým způsobem pedagog pracuje s žáky?): Pedagog a asistent pedagoga si rozdělují individuální práci s žáky. Jednotlivé pokyny pronášejí k žákům zřetelně a v případě potřeby je opakují. U žáků podporují správnou výslovnost. Žák s mozkovou obrnou potřebuje částečnou podporu při psaní. Další popis práce pedagoga a asistenta pedagoga s žáky je již uvedený výše.

Záznam 10

Datum: 22. 10. 2018

Vyučovací hodina: pátá

Dílčí cíl: Jak se žáci chovají k sobě navzájem, k asistentovi pedagoga?

Počet žáků ve třídě: 3, fyzika, 6. třída

Interakce mezi pedagogem a žáky: Pedagog interaguje se všemi žáky s využitím výkladu. Vysvětluje jednotlivé pojmy a pokládá žákům otázky. Asistent pedagoga průběžně pracuje se všemi žáky ve třídě. Žák 2 přichází na hodinu později, protože byl na fyzioterapii. Žákyně 1 mu vysvětluje učivo a výklad, který zameškal. Prvních 10 minut pedagog žákům učivo vysvětluje. Poté jim dává pokyny.

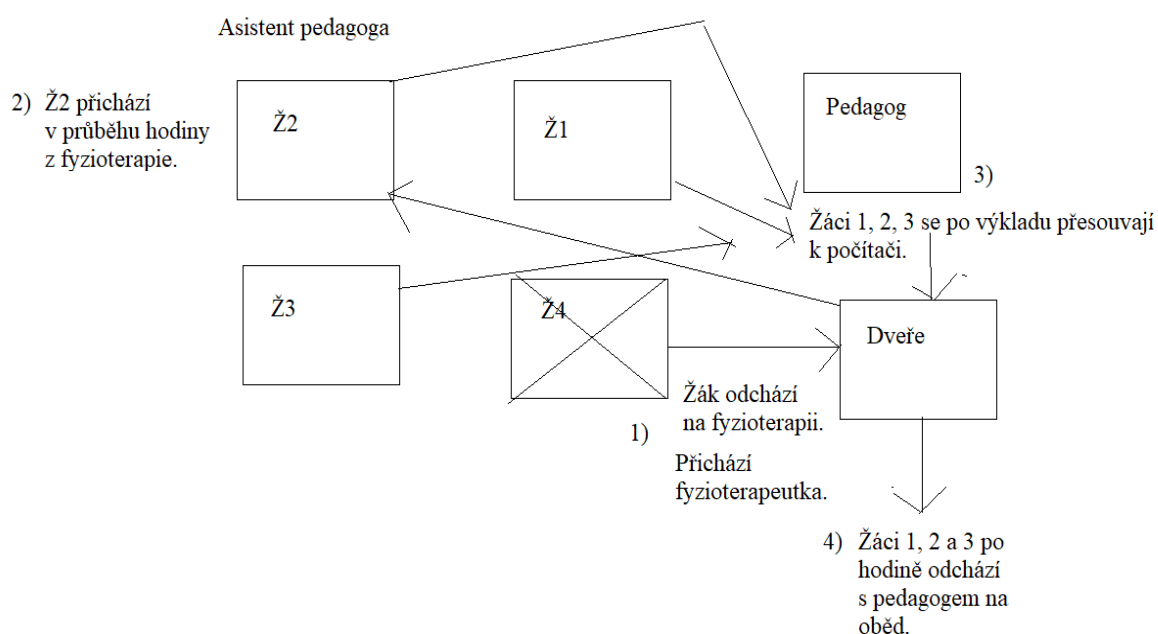
Žáci dostávají do ruky magnet a krabičku s kovovými sponami. Zkoušejí, jak se spony přichytí k magnetu (cca 5 minut). Dalších 15 minut probíhá výklad. Pedagog současně píše výklad na tabuli. 5 minut probíhá další názorná ukázka a následuje opět výklad. Jednotlivé činnosti se tak během výuky střídají.

Použité metody podle pořadí: výklad (10 minut), názorně-demonstrační metoda (5 minut), práce s tabulí, výklad (10 minut), názorně-demonstrační metoda (5 minut), výklad (10 minut), pokus (5 minut)

Pomůcky: vytištěné materiály ke stavbě atomu pro všechny žáky, lepidlo, nůžky, periodická tabulka prvků, sešity, učebnice, magnet, kovové spony, špendlíky, mechanický vozík, protéza dolní končetiny, lavice pro žáky s tělesným postižením s kovovou částí, židle s područkami

Formy výuky: frontální, výklad, názorně-demonstrační metody

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Ž1 a Ž4 je označení žáků ve třídě. Každý žák sedí na svém obvyklém místě. Přeskrtnutý čtverec s označením Ž4 znamená, že žák o přestávce odchází ze třídy s fyzioterapeutkou do jiné budovy a výuky se neúčastní. V průběhu hodiny (cca po 15 minutách od začátku výuky) přichází do třídy žák 2, který se výuky účastní. Na konci hodiny (posledních 10 minut) se žáci přesouvají k počítači. Šipky znázorňují směr jejich pohybu po třídě. Čísla znázorňují jednotlivé pořadí přesunu (nejprve odchází ze třídy žák 4, poté přichází do třídy žák 2, žáci se přesouvají k počítači). Pedagog zůstává na svém místě. Asistent pedagoga se také přesouvá k počítači (ve třídě je jen jeden počítač).

Slovní popis jevů: Pedagog vysvětluje nové učivo prostřednictvím výkladu. Žáci si část výkladu s obrazovými přílohami lepí do sešitu. Probírá se magnetická a elektromagnetická síla. Průběžně probíhají pokusy zaměřené na toto téma. Demonstrován je pokus s magnetem.

Každý žák si zkouší přichytit magnetem kovové spony a zkouší, jaké další předměty ve třídě může magnet dále přitahovat (kovová část školní lavice, magnetická tabule umístěná ve třídě apod.). Žáci se po výkladu přesouvají k počítači, na kterém si prohlíží krátké video o magnetické síle.

Asistent pedagoga během výuky pomáhá stříhat obrazové materiály, které si žáci lepí do sešitu. Podle potřeby poskytuje podporu jednotlivým žákům. Například opakuje žákům nadpisy, které si píší do sešitu (magnetická, elektromagnetická síla). Opravuje jim chybný pravopis a podporuje je při psaní. Asistent pedagoga během výuky ukazuje žákyni 4, aby seděla rovně. Hodina je tak ukončena krátkým videem. Následně mají žáci přestávku a mohou si odpočinout na koberci či na sedacím náspyném vaku.

Cíl (Jak se žáci chovají k sobě navzájem, k asistentovi pedagoga?): Žáci si vzájemně radí, když jeden z nich nezná odpověď na položenou otázku. Žákyně 1 vysvětluje žákovi 2, co je to magnetická síla, protože přichází do hodiny později a neslyšel část výkladu. Ostatní žáci mají možnost si probrané učivo opět zopakovat.

Žák 3 na začátku hodiny uhodil asistenta pedagoga. Pedagog reaguje následovně: „*Tohle se nedělá. Sedni si na své místo. Tohle jsou tvoje věci připravené na hodinu? Najdi si učebnici fyziky.*“

Záznam 11

Datum: 24. 10. 2018

Vyučovací hodina: čtvrtá až pátá

Počet žáků ve třídě: 4, přírodopis, 6. třída

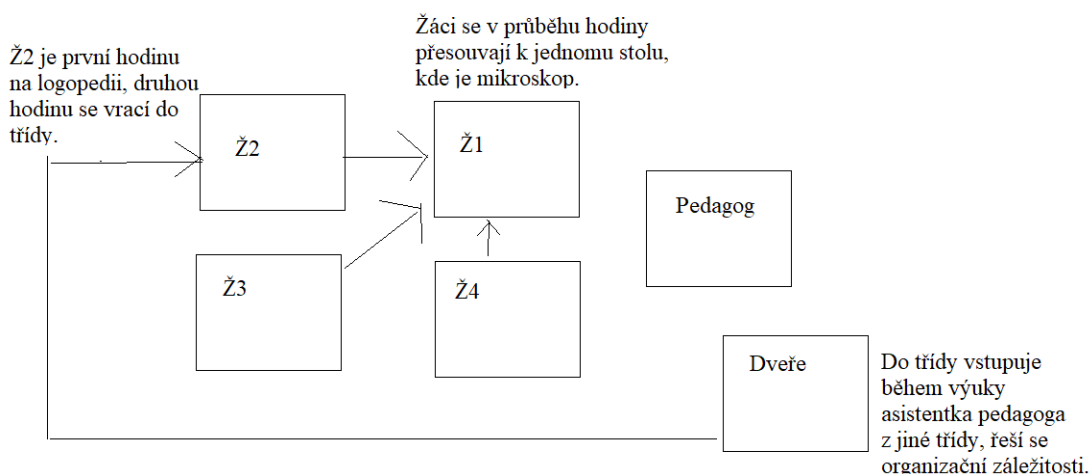
Interakce mezi žákem a pedagogem: Pedagog učivo vysvětluje všem žákům ve třídě. Následně pokládá všem žákům doplňující otázky. Asistent pedagoga podporuje žáka 4 při psaní si poznámek do sešitu. Asistent pedagoga napomíná žáky, když během hodiny vyrušují.

Použité metody podle pořadí: výklad (cca 15 minut), pedagog dává žákům pokyny (cca 5 minut) názorně-demonstrační metody, práce s mikroskopem (30 minut), pedagog dává žákům pokyny (5 minut), vysvětluje učivo (5 minut), hra s dominem (30 minut)

Pomůcky: učebnice, pracovní sešity, penál, tužky, propisky, ergonomicky tvarované psací potřeby, počítač, domino (nejedná se o běžné domino s čísly, ale o tematické domino zaměřené na třídění odpadu), mikroskop, obrázek s mikroskopem a jeho částmi (žáci si ho lepí do sešitu), stoly pro žáky s tělesným postižením, židle s područkami, vlasy, list z rostliny v květináči, protéza dolní končetiny, mechanický vozík

Formy výuky: frontální, názorně-demonstrační metody (práce s mikroskopem), didaktická hra (domino tematicky zaměřené na třídění odpadu), výuka probíhá ve dvouhodinovém bloku

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Během výkladu sedí žáci na svých místech podle zasedacího pořádku. Po cca 15 minutách výkladu se přesouvají ke stolu, kde sedí žákyně 1. Přesouvají se ke stolu, na který pedagog umístil mikroskop. V průběhu druhé hodiny se do třídy vrací žák 2, který měl první hodinu logopedii. Po cca 30 minutách se žáci opět vracejí do svých lavic a do třídy vstupuje asistentka pedagoga z vedlejší třídy. S žáky a pedagogem řeší společný výlet.

Slovní popis jevů: Asistent pedagoga této třídy není na hodině přítomný. Pedagog vykládá učivo o mikroskopu. Žáci si lepí obrázek mikroskopu do sešitu. S pomocí učebnice si popisují jednotlivé části mikroskopu. Následuje představení skutečného mikroskopu. Žáci se dívají, jak vypadá pod mikroskopem list a další připravené vzorky. Hledají další věci po třídě, které by mohli vložit pod mikroskop (vlasy, list z rostliny v květináči apod.). V závěru hodiny hrají žáci za odměnu domino.

Domino se skládá z obrázků odpadkových košů a z předmětů, které se do těchto košů dávají (například sklenice, papír či kartonová krabice). Žáci mají za úkol k sobě dát předměty do správného koše tak, jako kdyby sami třídili odpad. Poté je hodina ukončena. Žáci domino uklízí a jdou se obout a obléknout do přední části třídy, kde mají bundy pověšené na věšáku. Pedagog pomáhá žákovi 4 s oblékáním. Následně jde s žáky na oběd.

Záznam 12

Datum: 24. 10. 2018

Vyučovací hodina: druhá

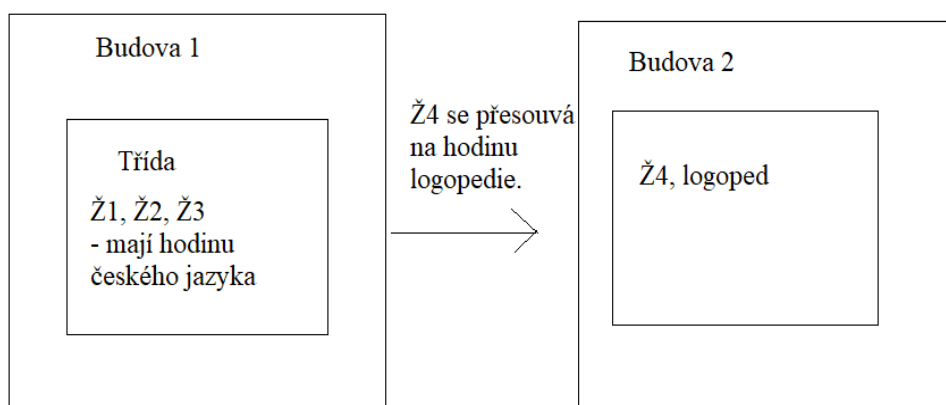
Počet žáků ve třídě: 1 (žák s mozkovou obrnou), český jazyk, logopedie, 6. třída

Interakce mezi žákem a logopedem: Logoped pracuje s jedním žákem individuálně v jiné budově. Ostatní žáci ze třídy mají hodinu českého jazyka. Žák dochází na logopedii dvakrát týdně. Jedna hodina je zaměřená na procvičování výslovnosti a druhá na čtení a rozvoj slovní zásoby.

Pomůcky: počítač, sešit, sluchátka, pastelky, karty s písmeny, v místnosti je jen jeden stůl a židle pro žáka s tělesným postižením, jsou zde také počítač s upravenou klávesnicí, otočná židle pro logopeda a poličky s knihami

Formy výuky: individuální

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žáci 1, 2 a 3 mají výuku českého jazyka s pedagogem ve třídě. Žák 4 odchází s logopedem do druhé budovy na logopedii.

Slovní popis jevů: Žák má hodinu logopedie zaměřenou na podporu čtení a výslovnosti. Má dobrou pasivní slovní zásobu, potřebuje podpořit v rozvoji aktivní slovní zásoby. Každou lekci se učí 1 až 2 nová slova, která může využít při komunikaci. Umí říct například slova typu: pes, kočka, táta, máma, ano. Učí se číst jednotlivá slova. Souhlásky jsou označené modrou barvou, samohlásky červeně, například: **OVEČKA, LOUKA**. Jediná slova si zapisuje do sešitu. Logoped mu ke slovům dokresluje obrázky. Například k ovečce je přiřazený obrázek ovečky.

Žák slova nejprve čte a poté je skládá z vystřižených písmen, například: **AU TO BUS**. Na počítači se žák dívá na fotografie zvířat a nových slov, která se naučil. Ve sluchátkách poslouchá jednotlivá slova, aby měl jejich zvukovou představu. Na závěr má žák možnost si za odměnu zahrát s logopedem krátkou hru. Žák získává zpětnou vazbu za práci v hodině a je často chválen za správnou výslovnost slov.

Záznam 13

Datum: 18. 10. 2018

Vyučovací hodina: pátá

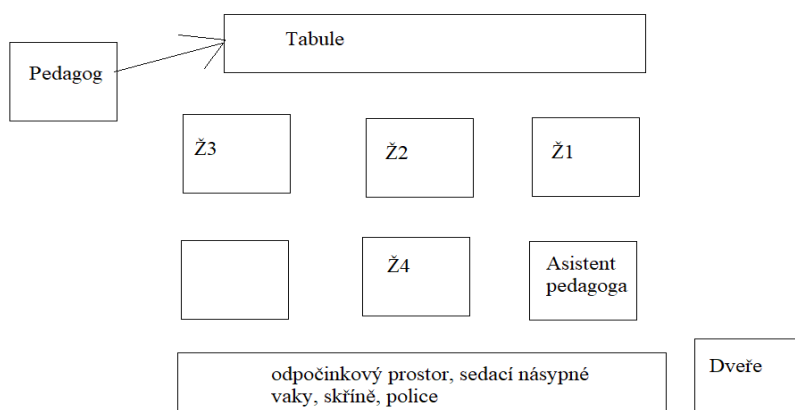
Počet žáků ve třídě: 4, výchova ke zdraví, 8. třída

Interakce mezi žákem a pedagogem: Pedagog interaguje se všemi žáky ve třídě. Všichni předkládají své nápady na to, jakým způsobem si mohou udržet své zdraví. Probíhá diskuze (dvakrát během jedné hodiny). Někteří žáci reagují i na odpovědi svých spolužáků. Asistent pedagoga se také zapojuje do diskuze. Také navrhuje, co bychom měli dělat, abychom si udrželi své zdraví. Následně i asistent pedagoga popisuje, kterým činností se věnuje (například jezdí na kole, chodí k zubaři).

Pomůcky: fixy, tabule, korzet, na stěnách visí přehledy k anglickým slovíčkům, učebna je vybavena skříněmi, násypnými sedacími vaky, je zde odpočinkový prostor, polštáře

Formy výuky: brainstorming, diskuze (brainstorming a diskuze probíhá přibližně stejně dlouhou dobu, diskuze a brainstorming jsou propojené)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žáci sedí v lavicích, přesuny po třídě mezi žáky neprobíhají. Pedagog se přesouvá ze svého místa k tabuli, kam píše návrhy žáků v rámci brainstormingu. Prázdné pole představuje lavici, ve které nikdo nesedí.

Slovní popis jevů: Žáci i asistent pedagoga navrhuji, co by se mělo udělat pro zdraví a odpočinek: *čistit si zuby, jezdit na kole, neužívat alkohol, běhat, dodržovat pitný režim, neužívat návykové látky, vzdělávat se, dívat se na televizi, bavit se, odpočívat, chodit na preventivní lékařské prohlídky, plavat*. Následně probíhá diskuze o tom, kterým činností se žáci věnují, které jsou vhodné pro udržování zdraví.

Jednotliví žáci i asistent pedagoga postupně odpovídají, které z navrhovaných činností dělají. Pedagog si tyto činnosti zakroužkuje. K jednotlivým návrhům píše počáteční písmena křestních jmen žáků, kteří se těmito činnostmi věnují. Poté vyhodnocuje, které činnosti se vyskytují nejčastěji, například: *neužívat alkohol, čistit si zuby, dodržovat pitný režim*. Hodina končí celkovým zhodnocením těchto činností.

Záznam 14

Datum: 17. 10. 2018

Vyučovací hodina: první

Dílčí cíle: Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi? Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí?

Počet žáků ve třídě: 5, matematika, třetí třída

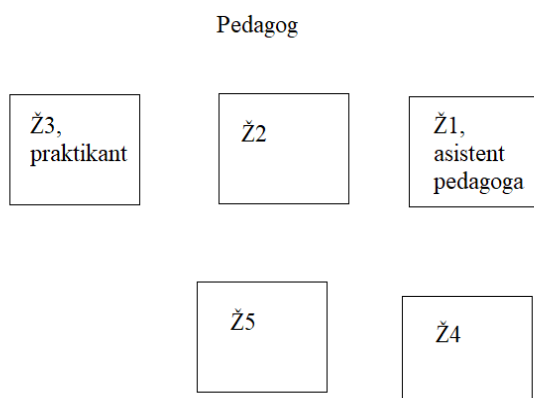
Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog dává pokyny asistentovi pedagoga a praktikantovi, kteří individuálně pracují s žáky. Kreslí s nimi obrázky s použitím předem zadaných tvarů. Pedagog průběžně kontroluje činnost žáků a průběžně komunikuje s žáky, asistentem pedagoga i s praktikantem.

Použité metody podle pořadí: výklad (pedagog žákům vysvětluje, co znamenají jednotlivé geometrické obrazce a dává jim pokyny cca 10 minut), samostatná práce (cca 35 minut)

Pomůcky: tvrdé desky, pravítko, ergonomicky tvarované psací potřeby, volné listy papíru ve formátu A4, tři mechanické vozíky, tři páry francouzských berlí, kelímky na vodu pro žáky s tělesným postižením s brčkem, v zadní části třídy jsou umístěné násypné sedací vaky, polštáře na polohování, houpací síť, počítač s upravenou klávesnicí a police s didaktickými hrami, je zde umístěná polohovací postel (v některých třídách je i křeslo), v přední části třídy se nacházejí police s malířskými potřebami, psacími potřebami, na stěně visí obrázky, které žáci namalovali, ve skříních a na policích jsou uloženy ubrusky a pleny, u umyvadla je ručník, žák na vozíku má na sobě položenou deku, každá školní lavice pro žáky s tělesným postižením má přihrádku, kam si žáci ukládají své výkresy, sešity či učebnice

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žák 1 a 3 sedí na mechanickém vozíku. Asistent pedagoga během výuky pracuje s žákem 1. Praktikant pracuje s žákem 3. Ostatní žáci ve třídě plní zadávané úkoly samostatně. Během výuky se žáci nepřesouvají. V závěru hodiny pouze připevňují své výkresy s pomocí kolíčků na společnou nástěnku.

Slovní popis jevů: Pedagog zadává žákům samostatnou práci. Mají za úkol nakreslit obrázky s využitím čtverců, trojúhelníků, obdélníků a kruhů. Pedagog žákům ukazuje, jak mají postupovat. Na tabuli kreslí obrázky geometrických tvarů. S využitím kruhu kreslí slunce. Je to příklad obrázku s použitím kruhu.

Pedagog také předává pokyny praktikantovi a asistentovi pedagoga, jakým způsobem mají pracovat s žáky 1 a 3. Mají za úkol v případě potřeby vést ruku žáka tak, aby mohli kreslit, protože mají zhoršenou jemnou i hrubou motoriku. Ostatní žáci se věnují úkolu samostatně. Samostatná práce tak včetně prvních 10 minut probíhá celou hodinu.

Pedagog během hodiny žáky obchází a kontroluje jejich činnost. Žák 1 kreslí obrázek s použitím kruhů, žák 3 s využitím čtverců, žák 4 má obdélníky a žákyně 2 a 5 mají trojúhelníky. Na konci hodiny žáci své obrázky ukazují spolužákům a sdílejí s nimi, co namalovali (například dům, sněhulák). Poté si výkresy dávají na nástěnku.

Cíle (Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi? Jakým způsobem pedagog žáky hodnotí?): Pedagog dává žákům známky za vytvořené obrázky (na konci hodiny), které jsou vystaveny ve třídě. Pedagog žákům radí, co by mohli namalovat, když sami nemají inspiraci. Dává žákům doplňující otázky typu: „*Kolik oken bude mít dům? Bude tu stát obchod, nebo knihovna?*“ Žák 3 na začátku hodiny nechce pracovat, a tak mu pedagog říká: „*Bez práce nejsou koláče.*“ Během hodiny žák záměrně hází svoji tužku na zem, a tak ho asistent pedagoga pokládá na zem, aby si ji mohl sebrat sám. Takto chtěl podpořit jeho samostatnost a odpovědnost místo toho, aby mu ji podal. Žákovi 1 na konci hodiny chybí na obrázku jeho podpis, a proto mu pedagog připomíná, aby se podepsal.

Záznam 15

Datum: 19. 10. 2018

Vyučovací hodina: čtvrtá

Dílčí cíle: Jakým způsobem podporuje pedagog interakci mezi žáky? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?

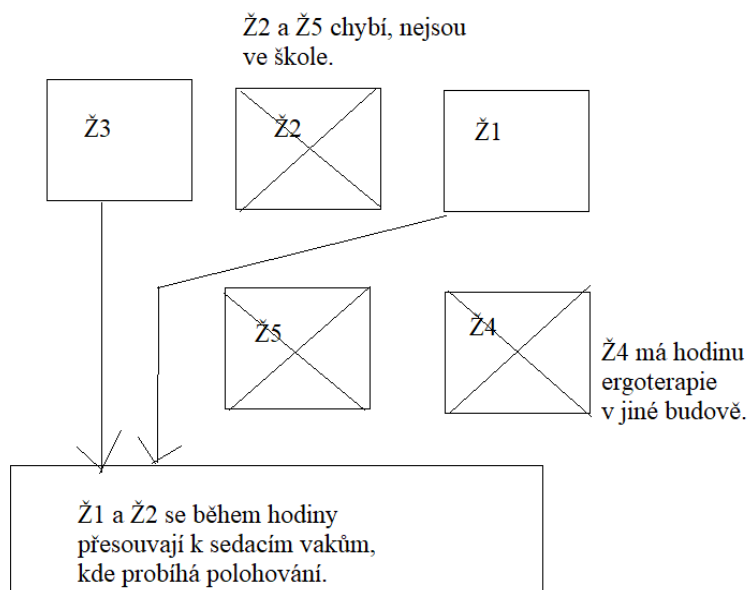
Počet žáků ve třídě: 2, 3. třída, český jazyk

Interakce mezi pedagogem a žáky: Probíhá výuka s pomocí učebnice. Pedagog pracuje se dvěma žáky, má v ruce učebnici a pokládá žákům otázky. Například se ptá, jaká jsou vyjmenovaná slova po B. Čte žákům jednotlivá slova (úl, ulice, sůl) a žáci určují, jestli dané slovo obsahuje „u“ s kroužkem, s čárkou nebo bez čárky, z jakého důvodu (například je to uprostřed slova, na začátku slova). Žáci polohují, jsou unavení, a tak jim pedagog na konci hodiny čte pohádku.

Pomůcky: učebnice, pohádková kniha, otočná židle pro pedagoga, polohovací válec, další pomůcky na polohování, dva mechanické vozíky

Formy výuky: práce s učebnicí (cca 30 minut, žáci odpovídají na tři cvičení z učebnice), čtení pohádek (cca 15 minut), odpočinek (žáci polohují celou hodinu, následně odpočívají během čtení pohádek)

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Ž1 – Ž5 je označení pro žáky, kteří chodí do této třídy. Přeskrtnutá pole znamenají, že žáci nejsou ve třídě a výuky se neúčastní. Ž2 a Ž5 jsou dívky, ostatní žáci ve třídě jsou chlapci. Ž1 a Ž3 sedí na mechanickém vozíku. Obdélník představuje odpočinkový prostor, který je určený pro polohování. Nachází se v zadní části třídy. Žák 4 je v tuto dobu na ergoterapii. Žákyně 2 a 5 nejsou ve škole. Žáci 1 a 3 se na začátku hodiny přesouvají s podporou asistenta pedagoga a pedagoga do zadní části třídy. Zde probíhá polohování (celou hodinu). Na konci hodiny se žáci přesouvají na vozíky s pomocí pedagoga a asistenta pedagoga. Poté odchází s asistentem pedagoga do šatny. Po oblečení odchází ze školy domů.

Slovní popis jevů: Žáci během výuky polohují. Probírají se samohlásky, souhlásky a cvičení z učebnice. Žáci odpovídají na pokládané otázky ústně. Na začátku hodiny vybírá asistent pedagoga cvičení z učebnice. Čte žákům jednotlivá slova. Určují, zda se ve slově píše y, nebo i. Pedagog se mezitím věnuje přípravě na další hodinu.

Poté se s asistentem pedagoga střídá a pedagog probírá s žáky vyjmenovaná slova a souhlásky. V závěru hodiny jim čte pedagog pohádky vzhledem ke zvýšené únavě žáků.

Cíle (Jakým způsobem podporuje pedagog interakci mezi žáky? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?): Do komunikace se pedagog snaží zapojit oba žáky ve třídě. Pedagog říká žákovi, který vyrušuje, že jestli bude zlobit, tak nebude se třídou jezdit na výlety. Druhého žáka chválí za to, že naopak pracuje, a proto bude jezdit na výlety. Když pedagog vidí, že se žáci dostatečně nesoustředí, reaguje na jejich aktuální stav a místo práce s učebnicí volí četbu pohádek. Žáci pohádky nečtou, pouze je poslouchají.

Záznam 16

Datum: 19. 10. 2018

Vyučovací hodina: pátá

Dílčí cíl: Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?

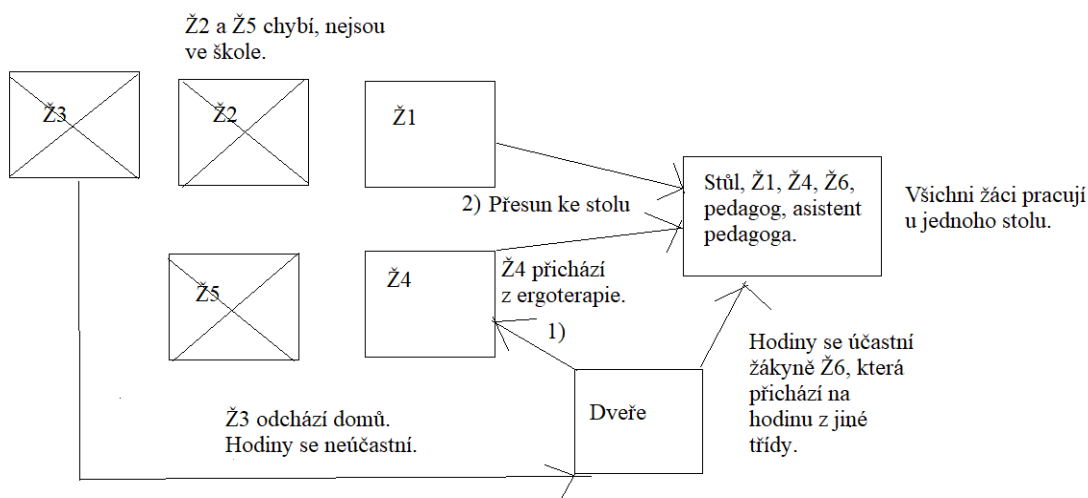
Počet žáků ve třídě: 3, anglický jazyk, třetí třída

Interakce mezi pedagogem a žáky: Pedagog zapojuje do interakce všechny žáky. Žáci postupně v kruhu odpovídají na jednotlivé otázky například, jaké mají doma zvíře. Každý žák odpovídá postupně podle toho, jak sedí. Takto se do činnosti a interakce mohou zapojit všichni žáci ve třídě. Asistent pedagoga během výuky vystřihuje žákům obrázky zvířat, anglicky dny v týdnu, pomáhá lepit žákům obrázky zvířat do sešitu.

Pomůcky: vytisknuté učební materiály (rozstříhané proužky se dny v týdnu: *Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Saturday, Sunday*), vystřižené obrázky zvířat (například pes, kočka, žirafa), sešity, počítač, lepidlo, nůžky, nástavec na tužku, ergonomicky tvarované psací potřeby, stůl pro žáky s tělesným postižením, dva mechanické vozíky, francouzské berle

Formy výuky: společná práce celé třídy, skupinová výuka

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Ž1 – Ž6 je označení pro žáky ve třídě. Přeskrtnutá pole znamenají, že žáci nejsou ve škole a výuky se neúčastní. Na hodiny anglického jazyka dochází žákyně 6 z vedlejší třídy. Šipky naznačují směr pohybu žáků po třídě. Na začátku hodiny přichází do třídy nejen žákyně 6, ale i žák 4, který byl předchozí hodinu na ergoterapii ve vedlejší budově. Žáci každou hodinu sedí u dvou spojených stolů v kruhu. Z tohoto důvodu se musí dva stoly přesouvat, protože třída není uspořádaná do kruhu.

Slovní popis jevů: Na začátku hodiny pedagog s asistentem pedagoga přisunují dva stoly k sobě. Žáci se poté přesouvají ze svých obvyklých míst k jednomu spojenému stolu. Poté si opakují anglické dny v týdnu. Mají je rozstříhané a samostatně je řadí podle toho, jak jdou za sebou. Každý žák má vlastní nastříhané proužky. Pedagog následně kontroluje, zda dny v týdnu seřadili správně. Poté se žáci učí názvy zvířat.

Jednotlivé obrázky zvířat si lepí do sešitu (pes, kočka, žirafa apod.). K obrázkům si píšou anglické názvy zvířat, které jim pedagog ukazuje v učebnici. Žák 1 kvůli zhoršené motorice píše větším písmem a asistent pedagoga mu pomáhá lepit obrázky.

Pedagog se ptá žáků, jestli mají doma zvíře, které zvíře mají rádi. Žáci odpovídají na jednotlivé otázky pedagoga postupně v kruhu. Žáci si lepí do sešitu jednotlivé věty (*I have a dog. I have no animals at home. I like monkeys. I like duck. I like cats*). Žáci s tělesným postižením si tak nemusí všechny zápisky psát do sešitu a místo toho mají vytištěné věty nalepené v sešitě. Do sešitu si tak píšou jen některé informace, případně je do sešitu zapisuje asistent pedagoga. Pedagog na konci hodiny oznamuje žákům, že příští hodinu se mohou učit nové věty s použitím spojení *I love*.

Cíl (Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?): Žáci pracují s tématem zaměřeným na anglické názvy zvířat, které je zaujalo. Žák 4 říká: „*I love dogs*.“ Pedagog mu vysvětluje, že to znamená milovat, zbožňovat. Žák 4 se tomu směje. Pedagog tak navrhuje, že by se tyto věty mohli žáci učit příští hodinu. Pedagog tak během výuky opravuje chyby ve větách, které žáci pronášejí.

Záznam 17

Datum: 17. 10. 2018

Vyučovací hodina: druhá

Dílčí cíl: Jak pedagog hodnotí žáky? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?

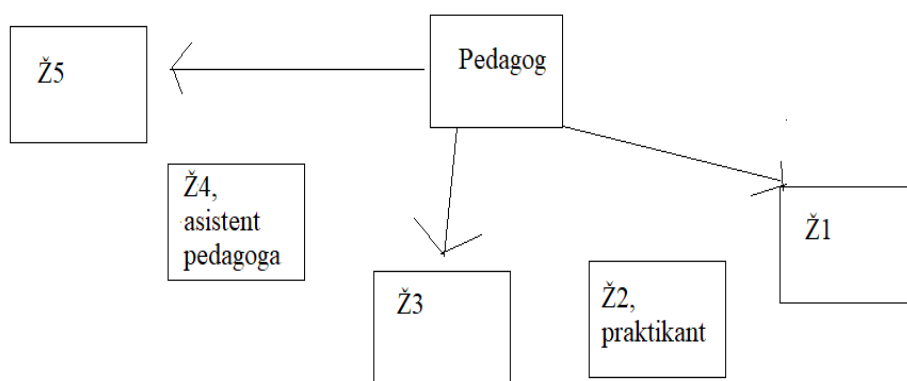
Počet žáků ve třídě: 5, čtvrtá třída, matematika

Interakce mezi žáky a pedagogem: Žáci pracují samostatně, pedagog průběžně kontroluje zadávané úkoly. Praktikant individuálně pracuje s žákem 2, asistent pedagoga s žákem 4. Pedagog průběžně kontroluje samostatné úkoly žáků 1, 3 a 5.

Pomůcky: učebnice, tvrdé desky, tužky, psací potřeby, ergonomicky tvarované psací potřeby, stoly pro žáky s tělesným postižením, židle s područkami, otočná židle, barevná tabulka s násobilkou jako názorná pomůcka, křeslo a koberec v zadní části třídy

Formy výuky: individuální (žáci pracují individuálně s pedagogem, asistentem pedagoga a praktikantem, někteří žáci pracují samostatně, individuální výuka probíhá celou vyučovací hodinu), na stěně se nacházejí obrázky žáků, výzdoba třídy

Pohyb po třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žáci pracují samostatně s podporou pedagoga a asistenta pedagoga. Během výuky se nikam nepřesouvají. Žáci sedí v kruhu podle zasedacího pořádku a podle úpravy pracovního místa. Praktikant pracuje s žákem 2 a asistent pedagoga s žákem 4.

Slovní popis jevů: Žáci pracují samostatně s učebnicí. Žák 2 se učí dělit. Používá barevnou tabulku v učebnici. Tato tabulka mu pomáhá při počítání. Výsledky si zapisuje do pracovního sešitu. Zde jsou některé příklady, které počítal: 10:5, 40:10. Žák 4 s mozkovou obrnou se matematice nevěnuje. Místo toho si procvičuje psaní slov.

Do vymezených, dostatečně širokých řádků píše velkými písmeny jednotlivá slova, která mu diktuje asistent pedagoga, například slovo loď. Ostatní žáci počítají příklady z učebnice sami na základě pokynů pedagoga. Žáci, kteří mají úkoly hotové dříve, se připravují na přestávku a mohou začít svačit. Hodina je tak ukončena individuálně podle potřeb žáků.

Cíle (Jak pedagog hodnotí žáky? Jakou zpětnou vazbu dává pedagog žákovi?): Pedagog zapisuje žákům známku z testu do žákovské knížky na začátku hodiny. Pedagog napomíná žáka 1, aby nevykřikoval během hodiny. Opravuje jeho chyby při psaní. Ukazuje mu, jakým způsobem má držet tužku. Pedagog také říká žákům: „*Kdo bude zlobit, nepojede na lyžařský kurz. Budu si to zapisovat a podle toho se rozhodnu, kdo pojede.*“ O přestávce žákům pedagog za odměnu pouští hudbu, kterou si sami zvolili.

Záznam 18

Datum: 18. 10. 2018

Vyučovací hodina: šestá

Počet žáků ve třídě: 2, cizí jazyk, 8. třída

Interakce mezi žáky a pedagogem: Pedagog učivo vykládá. Pokládá žákům cílené otázky. Asistent pedagoga také pracuje s žáky. Žákovi 1 zapisuje poznámky z výkladu do sešitu. Žák 1 mezitím poslouchá výklad. Asistent pedagoga žákovi 1 zapisuje slovíčka i se správnou výslovností. Žák 1 a 2 komunikují během výuky i mezi sebou. Když pracují s učebnicí a jeden z nich nezná odpověď, tak odpovídá druhý žák.

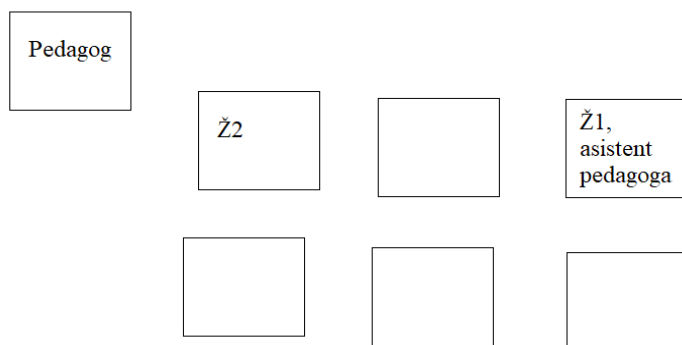
Použité metody podle pořadí: vysvětlování, výklad (probíhá cca 25 minut), práce s učebnicí (cca 20 minut)

Pomůcky: učebnice, sešit, psací potřeby, ergonomicky tvarované psací potřeby, židle s područkami, stoly pro žáky s tělesným postižením, korzet, obrázky v učebnici, tabule, křída, houba na tabuli

Formy výuky: výklad, práce s učebnicí

Pohyb ve třídě, mapa třídy:

Vysvětlivky k mapě třídy: Žáci se během výuky nepřesouvají. Sedí na svých místech v lavicích. Na tento předmět docházejí jen někteří žáci. Této výuky se účastnili jen dva žáci, protože někteří žáci nebyli ve škole a chyběli. Prázdná pole představují školní lavice a židle, na kterých nikdo během hodiny neseděl.

Slovní popis jevů: Pedagog vysvětluje žákům nové učivo a slovíčka. Slovíčka a věty píše na tabuli (například sestra, bratr, mimino). Slova zapisuje do přehledné tabulky. Asistent pedagoga pomáhá žákovi 1 si zapsat poznámky do sešitu. Po výkladu si žáci otevírají učebnice a společně s pedagogem si opakují slovíčka. Pedagog poskytuje na konci hodiny zpětnou vazbu žákům: „*Tobě to jde, vždy se dobře učíš a posloucháš výklad. Stále se na něco vymlouváš, aby ses nemusel učit. Příště si to budu zapisovat.*“⁷ Po hodině odchází žáci na oběd. Po obědě mají odpolední vyučování.

⁷ V příloze jsou uvedené jen některé provedené pozorovací záznamy.